

Дневникъ

(стенографски)

на

XVII^{то} обикновено Народно събрание.

Четвърта извънредна сесия

41. заседание

София, петък, 28 февруарий 1919 година.

(Открито отъ подпрѣдседателя д-ръ И. Момчиловъ въ 3 ч. 55 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ (Звѣни) Отъ 243 народни прѣдставители имаме разписани 193. Има нужното число присѣтствующи.

Обявявамъ засѣданието за открито.

(По списъка отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Мехмедъ Джелалъ Абединъ, Константинъ Апостоловъ, Никола Атанасовъ, Салимъ Ахмедовъ, Иванъ Багárovъ, Христо Бояджиевъ, Иванъ Велчевъ, Атанасъ Германски, Иванъ Гешовъ, д-ръ Димитъръ Димитровъ, Василь Димчевъ, Константинъ Досевъ, Иванъ х. Ивановъ, Сотиръ Календеровъ, Никола Калчевъ, Белизаръ Каракашевъ, Миле Каралеевъ, Мехмедъ Кемалъ, Георги Кирковъ, Иванъ М. Костовъ, Добри Кротневъ, Стефанъ Манафовъ, Тодоръ Митевъ, Данаилъ Моневъ, Никола Наумовъ, Велю Недѣлковъ, Адамъ Нейчевъ, д-ръ Василь Нейчевъ, Василь Николовъ, Константинъ Николовъ, Мано Облаковъ, Петъръ Панайотовъ, Василь Пасковъ, Тодоръ Петровъ, Венедиктъ Поповъ, Георги Поповъ, Стефанъ Поповъ, Георги Поцковъ, Христо Радойковъ, д-ръ Еню Разпоповъ, д-ръ Василь Радославовъ, Юрданъ Рашевъ, д-ръ Никола Стойчевъ, Пою Табаковъ, Исмаилъ Хакъ бей, Хашимъ бей, Ненко Храновъ, Иванъ Цановъ, Стоянъ Чешмеджиевъ и х. Махмудъ Шукриевъ)

Съобщавамъ на Народното събрание, че народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Джанкардашлийски моли да му се разрѣши 10-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 2 мартъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ Георги п. Анастасовъ, който поради много голѣмитѣ снѣгове и лошитѣ съобщения не е могълъ да присѣтствува на засѣданията отъ 12 февруарий до 24 сжщи включително, моли това врѣме да му се смѣтне като прѣкарано въ отпускъ. Прилага удостоверение за неудобността на пѣтицата. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Христо Бояджиевъ прилага медицинско свидѣтелство, че е боленъ и иска да му се разрѣши 15-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 21 того. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Кюстендилскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Христо Божички моли да му се разрѣши 5-дневенъ отпускъ по домашни причини. Досега не се е ползувалъ съ отпускъ. Прѣдседателството му разрѣшава.

Народниятъ прѣдставителъ г. Тома Вълчевъ моли да му се разрѣши 5-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 3 мартъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Атанасъ Гайдаджиевъ моли 10-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 1 мартъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Видинскиятъ народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Димитровъ моли да му се продължи отпускътъ съ още 15 дни. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Василь Димчевъ, по важни домашни причини, моли да му се разрѣши 5-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ х. Юсуфъ Ибраимовъ моли да му се разрѣши 15-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 10 февруарий т. г., по причина на болестъ и лоши съобщения. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Станко Коларовъ съ заявление казва: (Чете) „По важни домашни причини не ще мога да присѣтствувамъ на засѣданията на Камарата на 3, 4 и 5 т. м., то моля да ми се разрѣши отпускъ за горнитѣ три дни“. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Чирпанскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Костовъ, по уважителни домашни причини, моли да му се разрѣши отпускъ за днитѣ 28 февруарий и 1 мартъ т. г. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Старозагорскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Добри Кротневъ по важни домашни причини моли да му се разрѣши 3-дневенъ отпускъ, а именно за 3, 5 и 7 мартъ т. г. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Василь Карапанджовъ въ заявлението си за отпускъ казва: (Чете) „По причина на много голѣмия снѣгъ и по нѣмане съобщения не можахъ да присѣтствувамъ на засѣданията отъ 12 до 26 того, вслѣдствие на което моля, г. прѣдседателю, да разрѣшите да ми се счете това врѣме прѣкарано въ отпускъ“. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Белизаръ Каракашевъ по важни домашни причини моли да му се разрѣши 10-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 28 того. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Илия Кирковъ моли да му се разрѣши, по домашни причини, 2 дни отпускъ, за 24 и 25 т. м. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Радой Козаровъ, който по причина на голъмитъ снѣжни виелици, които го завариха въ гр. Русе, не можалъ да присѣдствува на заседанията на 12, 14, 17, 19, 21 и 24 того, моли това му отсъствие да се счита като прѣкарано въ отпускъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Хафузъ Сали Мехмедовъ въ заявлението си за отпускъ казва: (Чете) „Понеже бѣхъ неразположенъ и при това пътуването отъ Гюмюрджина съ сегашнитъ нередовни влакове бѣше опасно за здравето ми, та не можахъ да трѣгна на опредѣления денъ и да дойда въ Събранието, то моля Ви най-учтиво да благоволите и ми разрѣшите 15-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 10 февруарий т. г.“ Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Никола Наумовъ моли да му се разрѣши 10-дневенъ отпускъ по здравословни причини, считанъ отъ 28 февруарий. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Василь п. Николовъ моли, по важни домашни причини, да му се разрѣши 5-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 28 т. м. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Константинъ Николовъ по здравословни и домашни причини моли да му се разрѣши 15-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 3 мартъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Мано Облаковъ, понеже се разболѣлъ и не може да посѣщава заседанията на Народното събрание, моли да му се разрѣши 10-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 28 т. м. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Тодоръ Петровъ иска 5-дневенъ отпускъ, начина отъ 2 т. м., по болестъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Еню Петковъ, по важни домашни причини, моли да му се разрѣши 15-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 3 мартъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Василь Пасковъ моли да му се разрѣши, по важни сѣмейни причини, 10-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 28 того. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Христо Радойковъ моли да му се разрѣши 3-дневенъ отпускъ, понеже домашнитъ му сж болни. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Георги Стоиловъ моли да му се разрѣши 20-дневенъ отпускъ, начина отъ 4 мартъ, по болезнени домашни причини. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Дечо Теневъ моли, по важни причини, да му се разрѣши отпускъ за днесъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Станю Златевъ, по важни домашни причини, моли да му се разрѣши 8-дневенъ отпускъ, начина отъ 28 того. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Якимъ Ушевъ, по причина на падналия снѣгъ и навѣти прѣспи по пътя отъ Панагюрище за Татаръ-Пазарджикъ, не е могълъ да присѣдствува на заседанията отъ 17 до 24 февруарий т. г. и моли тия 8 дена да му се считатъ прѣкарани въ отпускъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народният представител г. Петъръ Панайотовъ, по важни домашни причини, моли да му се разрѣши 10-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 3 мартъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

И народният представител г. Данаилъ Моновъ, по важни домашни причини, моли да му се разрѣши 4-дневенъ отпускъ, начина отъ 24 т. м. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Съобщавамъ на Народното събрание, че е постъпило питане отъ народния представител г. Петъръ Пешевъ къмъ г. министра на вътрѣшнитъ работи и народното здраве съ слѣдното съдържание: (Чете)

„1. Вѣрно ли е, че въ градоветъ Неврокопъ и Мелникъ и въ околнитъ сж надолзи около 3 хиляди души българи изгонени изъ Сѣрско и Драмско отъ гръцкитъ власти по най-жестокъ начинъ, като въ дадения имъ 24 часовъ срокъ не сж могли да взематъ най-необходимото: покъщнина, жито, добитѣкъ, тютюнъ и др. и сж били ограбени?“

„2. Българското правителство направило ли е протестъ за тия грѣшки варварства и оплаквания прѣдъ силитъ на Съглашението за прогонване отъ роднитъ имъ мѣста българитъ отъ десетки села изъ Сѣрско и Драмско?“

„3. Полагатъ ли се грижи и какви отъ страна на българскитъ власти за настаняването, прѣхранването, обличането и лѣкуването бѣжанцитъ, жертва на гръцкото ненавистничество?“

Това питане на г. Пешева ще се изпрати на надлежния министъръ съ молба да отговори.

Постъпило е питане отъ русенския народенъ представител г. Хафузъ Садкъ Мехмедовъ къмъ г. министъръ-прѣседателя и министъръ на външнитъ работи и на изповѣданията. Сжщо и това питане на г. Мехмедовъ ще се изпрати на надлежния министъръ съ молба да отговори.

Постъпило е питане отъ дупнишкия народенъ представител г. Христо Янковъ до г. министра на земледѣлието и държавнитъ имоти. Сжщо и това питане ще се изпрати на г. министра съ молба да отговори.

Постъпило е питане отъ търновския народенъ представител г. Петъръ Пешевъ къмъ г. министъръ-прѣседателя и министра на външнитъ работи и на изповѣданията. Това питане тоже ще се изпрати до надлежния министъръ съ молба да отговори.

Постъпило е питане отъ врачанския народенъ представител г. Стоянъ Омарчевски къмъ г. министра на вътрѣшнитъ работи и народното здраве. И това питане ще се изпрати до надлежния министъръ съ молба да отговори.

Сжщо така постъпило е запитване отъ народнитъ представители отъ земледѣлската парламентарна група г. г. Стоянъ Омарчевски, Александъръ Ботевъ, Александъръ Димитровъ и Дѣлю Георгиевъ къмъ г. министъръ-прѣседателя, г. министра на войната и този на вътрѣшнитъ работи съ слѣдното съдържание: (Чете)

„При съставянето на днешното правителство партийтъ, изъ които изхожда то, се съгласиха въ името на една платформа, цѣляща външното подобрене на страната прѣдъ чуждия свѣтъ и нейното вътрѣшно умиротворение. Макаръ на пръвъ погледъ тази платформа да не отговаря напълно на изискванията и потребноститъ на днешното врѣме, все пакъ тя би задоволила донѣкъдъ тѣзи потребности.“

„Тази платформа по единъ тържественъ начинъ, въ форма на декларация, биде оповѣстена отъ министъръ-прѣседателя въ първото заседание на Народното събрание слѣдъ съставянето на днешното правителство. Впоследствие на тази вечъ правителствена декларация се даде най-широка гласностъ въ печата и обществото.“

„Тази декларация и досега не е изпълнена.“

„Възъ основа на конституцията и правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, като народни представители и отъ името на земледѣлческата парламентарна група, ние питаме г. министъръ-прѣседателя и г. военния министъръ за слѣдното:“

„1. Защо и досега не е вдигната цензурата и съ какво се оправдава нейното съществуване?“

„2. Защо и досега не е вдигнато военното положение и съ какво се оправдава неговото поддържане?“

„3. Защо и досега не сж наказания или най-малко прѣдадени на сждъ ония, които очерниха българското име и плѣме въ Поморавия съ своитъ насилия и дѣйствиа?“

„4. Защо и досега не е учрѣденъ блоковъ комитетъ при Министерството на вътрѣшнитъ работи и кои сж причинитъ, които досега сж прѣчили или прѣчатъ за неговото учрѣдяване?“

„5. Какви реформи е прѣдприелъ военниятъ министъръ въ подвѣдомственото му министерство, за да прѣчисти рутината тамъ?“

„6) Защо и досега се държатъ на служба провинени генерали и толкова голѣмъ брой офицери? Напримѣръ: генералитъ Луковъ, Тодоровъ, Нерезовъ, Бурмовъ и Чилингировъ.“

„7) Защо досега и кога изобщо смѣта правителството, въ лицето на министъръ-прѣседателя, да скжса сношенията на България съ нейнитъ бивши съюзници германци и други?“

„8) Какъ, по кой начинъ и кога смѣта правителството да усили углавната отговорностъ спрямо ония, които прѣвъ врѣме на войната прѣдагледуваха за смѣтка на България, изнасяха храни и разни други материяли?“

„9) Мисли ли правителството да удовлетвори една нажсжна потребностъ на врѣмето и една държавна необходимостъ, като даде въ сждъ всички виновници за националната катастрофа и кога ще стори това?“

„10) Какво е направилъ министъръ-прѣседателтъ, за да защити националната българска кауза прѣдъ чуждия свѣтъ?“

Ю. Юрдановъ: Отъ кого е това питане?

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Отъ народнитѣ прѣдставители г. г. Стоянь Омарчевски, Александъръ Ботевъ, Александъръ Димитровъ и Дѣлю Георгиевъ.

Ю. Юрдановъ: Значи, правителството пита себе си.

А. Димитровъ: Една часть отъ правителството пита другата часть.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Нѣмаше нужда да задавате подобенъ излишенъ въпросъ на прѣдседателството.

И това запитване ще се изпрати въ прѣписъ на надлежния министъръ, и когато той бѣде готовъ, ще се опрѣдѣли день за разискването му.

Г. министърътъ на правосѣдието и г. министърътъ на войната ще отговорятъ на питането на г. Димитрова.

Има думата г. Георги Димитровъ, за да развие питането си.

Г. Димитровъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ послѣдно врѣме се разпространиха множество легенди около мината „Перникъ“ очевидно съ цѣль да се оправдае това, което стана послѣдѣкъ въ тази мина. Вие си спомнете, че за задържането на военно-плѣнниците отъ Съглашението бидоха обвинени организирани работници въ мината „Перникъ“ и главно азъ, като секретаръ на организацията имъ. Даже чрѣзъ бюрото на пресата се позволи да проникне едно официално комюнике отъ генералъ Кретиена, въ което се казваше изрично, че благодарение на моето отиване въ Перникъ на 22 декемврий и моето поведение тамъ, което е имало характеръ да подстрекавамъ работниците въ тая мина. . . .

Недѣлко Атанасовъ: Съвършено вѣрно!

Г. Димитровъ: . . . генералъ д'Епре отъ Солунъ се разсърдилъ на Георги Димитровъ и заповѣдалъ да се спре изпращането по-нататкъ на плѣнниците. Вие чухте, г. г. народни прѣдставители, въ послѣдното засѣдание на Камарата отговора на г. военния министъръ по тоя въпросъ. Той самъ отъ името на правителството, обяснявайки причините, поради които плѣнниците още стоятъ като заложници, нѣмаше дързостта да каже въ Камарата, че то се дължи на насъ, на нашитѣ агитации и на нашето поведение въ мината „Перникъ“ или въ цѣлата страна. И то е съвсѣмъ понятно. Знае се положително, може да се знае съвършено положително, че подобно обяснение е смѣшно — въщото главнокомандующиятъ се е разсърдилъ на нѣкой български депутатъ, затуй не пускалъ плѣнниците. Може ли да се дава такова обяснение? Ами дѣ е авторитетътъ на българското правителство и на държавната властъ въ България, която би допуснала подобно обяснение да се разнесе не само между плѣнниците въ лагеритѣ, но и тукъ въ страната? Трѣбваше да бѣде разпространена една подобна легенда, за да се създаде едно настроение противъ нашата партия въ нашата страна и противъ Рудничарския сѣюзъ въ Перникъ; трѣбваше да бѣде разпространена една легенда, за да се подготви общественото мнѣние въ България за извършването на единъ воененъ тероръ въ Перникъ, какъвто досега България прѣзъ всичките мракобѣснически режими не е виждала. За това бѣше необходима тази легенда. Една втора легенда, г. г. народни прѣдставители, бѣше тази, че работниците въ мината „Перникъ“ не желаятъ да работятъ, че тѣ правятъ една систематическа обструкция и че това се дължи на Георги Димитровъ и неговата партия, на тѣхнитѣ агитации, и че ако производството на мината „Перникъ“ е ограничено, е недостатъчно, дръжте, прочее, тѣснитѣ социалисти въ София, въ България, и тѣснитѣ социалисти въ мината „Перникъ“. Обаче фактитъ показваха друго. Септемврийскитѣ събития, които станаха не по наша вина и въ които работниците отъ мината „Перникъ“ не взеха дори участие, прѣдизвикаха едно разстройство въ мината „Перникъ“, на работата ѝ, но слѣдъ тѣзи събития се започна едно постоянно покачване на производството и то стигна отъ 700—800 тона, на колкото бѣше спаднало, до 1,900 близо 2,000 тона. И това става, по свѣдѣнията на самитѣ технически власти въ дирекцията на мината, на инженеритѣ и на кондукторитѣ, при обстоятелства крайно трудни — изтощени работници прѣзъ врѣме на войната, изхабени материали, развалени мотори, липса на масло, липса на лампи, липса на подпоренъ материалъ и пр. и пр. И сврѣхъ всичко това, една първобитна инсталация на тая мина, която най-добрѣ знаятъ тѣзи, които сѣ управлявали Министерството на търговията, промишлеността и труда: и г. Бакаловъ отъ тамъ, и вашитѣ г. Да-

наиловъ отъ тукъ при бившия кабинетъ, и цѣла редица министри — една първобитна инсталация, която не може да даде максималното количество въглища при този богатъ каменовъгленъ басейнъ. Производството се увеличаваше постоянно, а трѣбваше тогава съзнателно, умишлено отъ правителството и неговата лѣвица главно да бждатъ разпространявани такива легенди, за да се подготви общественото мнѣние за подобни позорни, подли безобразия, каквито напослѣдѣкъ се извършиха въ мината „Перникъ“. А касаше се, г. г. народни прѣдставители — ако се иска да се разбере истината, и макаръ че сѣ тукъ всички намъ много разгнѣвени политически противници, но азъ мисля, че сѣ дължи да знаятъ истината, да се интересуватъ отъ нея, да я констатируютъ и да опрѣдѣлятъ своето становище тогава — касаше се, казвамъ, въ тая мина за нѣщо съвсѣмъ друго. Касаше се за това, което г. Бакаловъ потвърди още прѣзъ врѣмето на бившето правителство; г. Данаиловъ, който го забѣлѣжи — съжалявамъ, че не е тукъ — би го тоже потвърдилъ. Прѣдъвиха се искания отъ работниците отъ мината „Перникъ“ за увеличение на заплатитѣ и за намаление на работното врѣме, за подобрене на храната, за жилищата — работи необходими, за да може самото производство да бѣде увеличено до максималния си размѣръ. И още прѣди година и половина, прѣзъ врѣме на самата война, специална депутация отъ страна на рудничаритѣ въ Перникъ, на тѣхната организация, се яви прѣдъ г. министъръ Бакаловъ, тогавашенъ министъръ на търговията, промишлеността и труда, да му изложи какво собствено е необходимо да се направи въ тая мина, за да се облекчи що-годъ тѣхното положение. Помня, че тогава г. министъръ Бакаловъ ги изслуша съ внимание, обѣща, че ще се взематъ мѣрки да се изпълнятъ извѣстни искания, които той счита за справедливи. Това, обаче, не стана, както обикновено не е ставало у насъ. Направи се съвсѣмъ малко.

Ж. Бакаловъ: Което можеше да се направи.

Г. Димитровъ: Замѣсти се той отъ г. Данаилова. Повториха се сѣщитѣ искания и прѣдъ него. Тогава той, като министъръ на търговията, промишлеността и труда, значи и на минитѣ, прѣглеждайки, проучвайки тѣзи искания въ мое присѣствие, прѣдъ мене заяви, че тѣ сѣ основателни, трѣбва да бждатъ изпълнени и отъ държавна гледна точка тѣхното изпълнение не може да бѣде протакано по-нататкъ. Но и г. Данаиловъ си отиде, настѣпиха врѣмена, когато всѣки мѣсець се промѣняха министритѣ и правителствата, и дойде тогава замѣстникътъ на г. Данаилова, г. Сакжзовъ. Работниците, които четири години прѣзъ врѣмето, докато траеше войната, бѣха страшно изтощени и работѣха съ основна надница 2, 3, 4 л. максимумъ, съ едно малко добавъчно възнаграждение — това ще видите даже отъ позива на г. Джидрова, официаленъ документъ отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда — тѣзи работници настояваха тѣзи въпроси да бждатъ уредени чакъ по-скоро, толкова повече, че тѣ виждаха, какво става по желѣзницитѣ и пощитѣ и за другитѣ държавни служители, какъ тукъ се прие да бждатъ допълнително платени 2/5 на желѣзничари и телеграфо-пощенски служаци, и не виждаха никакво основание това да не бѣде направено и за тѣхъ, които сѣ тоже милитаризирани и които сѣ работили въ подземията толкова години подъ редъ прѣзъ врѣме на войната. Ето защо на 8 декемврий сѣщата тая комисија на работниците рудничари, избрана на тѣхното общо събрание въ мината „Перникъ“, се бѣ явила при г. Сакжзова и му формулира и обоснова тѣзи искания, които бѣха прѣдъвени на г. Бакалова и сетнѣ на г. Данаиловъ. Г. Сакжзовъ тоже бѣше обещалъ, че ще проучи въпроса и направи необходимото. Но, г. г. народни прѣдставители, това бѣше на 8 декемврий 1918 г.; минаваха седмици, дойде 24 януарий — никакъвъ официаленъ отговоръ, нито устенъ, нито писменъ, отъ страна на министерството тѣзи хора не получиха. И азъ съмъ длѣженъ да констатирамъ, че благодарение на специални съображения, партийни и политически, широкитѣ социалисти въ това министерство, за да унищожатъ Рудничарския сѣюзъ и нашето партийно влияние, съществуваше тамъ отъ 15 години, си позволиха да провокиратъ работниците въ мината „Перникъ“ и докараха работата до едно разстройство на производството.

А. Цанковъ: Дадохъ имъ възнаграждение — това ли е провокацията?

Г. Димитровъ: Почакайте. Г. г. народни прѣдставители!

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Г. Димитровъ. Имате 15 минути.

Г. Димитровъ: Още 10 минути. — Една легитимна комисия биде изпратена при г. Сакжзова да уговори съ него уреждането на тия въпроси. На 24 януарий това не бѣше станало, а г. Сакжзовъ бѣше обѣщавалъ, че той ще направи едно увеличение само съ 25% къмъ тия основни нищожни надници въ мината „Перникъ“. На тѣхно публично събрание Сакжзовъ бѣше заявилъ: „Азъ мога да направя едно увеличение само отъ 25%“. Е добръ, на 24 януарий работниците-копачи, най-важни въ мината, бѣха дотамъ възмутени и раздражени отъ това поведение на министерството, че всички напустнаха работата за 2—3 часа и казаха: „Ние нѣма да почнемъ работа, докато не се уреди въпросътъ“. Рудничарскиятъ съюзъ, г. г. народни прѣдставители, неговото настоятелство и комисията, която прѣговаря съ министерството, бѣха тия, които се явиха, въздѣйствуваха на работниците и слѣдъ 2-часово прѣкъсване на работата повърнаха ги наново въ мината и не допуснаха никаква стачка. И ако до този моментъ въ мината „Перникъ“ нѣма стачка, това се дължи изключително на Рудничарския съюзъ и нашата партия. То е истината.

Ю. Юрдановъ: Съвършено вѣрно. Провокаторитѣ сж тамъ-хе. (Сочи министерската маса)

Г. Димитровъ: Но, г. г. народни прѣдставители, вмѣсто да бждатъ изпълнени тия искания, които се смѣтаха за основателни и необходими, вмѣсто да стане това, протаканията се продължаваха до 24 януарий и до 16 февруарий още нищо не бѣше рѣшено и направено. На 16 февруарий работниците отново се събиратъ на събрание. И както самиятъ воененъ слѣдователъ тамъ — единъ органъ на г. министра на войната, като върховенъ прокуроръ по военното правосъдие — призна прѣдъ мене въ Перникъ, събранието е било съвършено спокойно и легално; даденъ е билъ отчетъ отъ комисията наново и сж поканили министерството съ една резолюция по-скоро да отговори, да уреди въпроса, защото отъ 8 декемврий до 16 февруарий има приблизително три мѣсеца откакъ трае това разтакане. На 16 февруарий, когато се получава отъ Перникъ тая телеграма, Министерскиятъ съветъ е билъ сезиранъ отъ г. Джидрова съ исканията на работниците. Но забѣлжете, прѣди това събрание, на което азъ не съмъ участвувалъ, министъръ Джидровъ се готвѣлъ да сезира Министерския съветъ. Военниятъ слѣдователъ, обаче, се праща въ мината „Перникъ“ да бжде готовъ, на началника на артилерийската школа въ Сливница се даватъ инструкции прѣди една вечеръ, че евентуално може да му бждатъ пратени отъ мината „Перникъ“ провинили се работници, та той да ги държи тамъ въ казармитѣ на разположение на военния слѣдователъ, а въ сжщото врѣме дирекцията на мината, изпълнена съ агенти на г. Джидрова и г. Сакжзова, на широкитѣ социалисти, . . .

А. Панковъ: Съ работници! Всички работници, които не сж тѣснѣнци, вие ги броите за нѣкакви агенти. Не Ви е срамъ! Тѣ сж работници, които не правятъ обструкция и саботажъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звѣни)

Г. Димитровъ: Чакайте, тукъ има и други хора. — . . . имаха 30 души, г. г. народни прѣдставители — който се интересува да ги знае, имамъ имъ имената; тѣзи 30 души сж чиновници, изпратени въ мината „Перникъ“, безъ да работятъ нѣщо. Дирекцията не намира вече столове и маси, нѣма кждѣ да ги тури, и имъ казва: „Ако искате да работите, намѣрете си по единъ столъ отъ нѣкъдѣ и заповѣдайте да работите тукъ“. Това бѣха агитаторитѣ противъ Рудничарския съюзъ; тѣ провокираха и публично казваха и се заканваха, че съюзътъ ще бжде унищоженъ, че на Георги Димитровъ ще бжде счупенъ черепътъ; имаше и офицери, които се заканваха. По едно съвпадение, азъ бѣхъ тогава въ Кюстендилъ; връщайки се отъ тамъ, на работниците е било заявено, че Георги Димитровъ ще бжде арестуванъ и организацията унищожена, защото това го искатъ широкитѣ социалисти и защото това го иска министъръ Джидровъ, защото това билъ заповѣдалъ отъ София министъръ Ляпчевъ. (Смѣхъ)

И. Симеоновъ: Тамъ не си правъ.

Г. Димитровъ: Г. Ляпчевъ заповѣда, г. Симеоновъ, това, което нито конституцията, нито никой законъ въ България му дава право и което по никой начинъ български министъръ не може да направи спрѣмо кой и да е депутатъ. Той заповѣда: „Георги Димитровъ нема да допустнете въ мината

„Перникъ“ по никой начинъ“. И тази заповѣдъ командантътъ иска да я изпълни спрѣмо единъ депутатъ, който има неприкосновеност и който, ако върши прѣстѣпление, има надлеженъ редъ, по който би могълъ да бжде хванатъ за ухото и туренъ на мѣстото. Ако Георги Димитровъ е правилъ прѣстѣпления въ мината „Перникъ“, не трѣбваше заповѣди отъ министъръ Ляпчевъ да не бжде допуснатъ тамъ, а трѣбваше да бжде сезирана Камарата и да се иска даването му подъ сждъ, а не да се извърши тази подлостъ, съ която Ляпчевъ и правителството си послужиха въ случая, като поставиха команданта въ положение да не ме допусне въ мината.

Министъръ Н. Мушановъ: Защо да е подлостъ, когато правителството мисли, че трѣбва да вземе охранителни мѣрки?

Г. Димитровъ: Защото имате конституция, имате закони и редъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Моля Ви да избирате думитѣ, защото не е подлостъ, ако човѣкъ служи на убѣжденията си и тѣ сж противни на вашитѣ.

Г. Димитровъ: То е насилие, не е убѣждение. — И така, г. г. народни прѣдставители, сжция този день, минавайки отъ тамъ, безъ азъ да подозирамъ, че работниците сж прѣдупрѣдени . . .

Министъръ Н. Мушановъ: На друго мѣсто ще Ви изпждатъ отъ Народното събрание за тази дума. Какъ да е подлостъ? Нима вие сте най-достойнитѣ хора?

Г. Димитровъ: Защото дѣйствувате изъ за угла. Ляпчевъ не е съобщилъ лично на мене, като депутатъ, а задъ гърба ми прави това — ето подлостъта.

Министъръ Н. Мушановъ: Вие сте длъжни да пазите малко почитъ къмъ Народното събрание и правителството.

Г. Димитровъ: Азъ Ви казахъ защо.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ бихъ желалъ прѣдседателството да обърне внимание въру това.

Г. Димитровъ: Подла е постѣпката, защото на мене лично, като депутатъ, не ми е съобщено нищо, а Ляпчевъ задъ гърба ми дава тия заповѣди и излага команданта.

Г. Василевъ: Ляпчевъ е виновенъ, че го пусна отъ затвора.

Г. Димитровъ: Азъ съмъ амнистиранъ отъ Народното събрание.

И. Симеоновъ: Ти си помилванъ отъ царя, прие помилването и дойде въ Камарата.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звѣни) Моля ви се. Свършвате ли, г. Димитровъ?

Г. Димитровъ: Свършвамъ.

И. Симеоновъ: Г. Ляпчевъ! Не е ли помилванъ отъ царя? Кажете.

Г. Димитровъ: Азъ съмъ амнистиранъ.

И. Симеоновъ: Вие приемате помилване отъ единъ царъ!

Г. Димитровъ: Азъ протестирамъ противъ това.

И. Симеоновъ: Не протестирайте. Мълчете. Чакайте да излзете отъ затвора. Вие бѣхте тукъ, когато се гласува амнистията.

В. Коларовъ: Нѣма да ви помогне това. Слушайте, по-добръ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Свършете, г. Димитровъ.

И. Симеоновъ: Нека отговорятъ министритѣ, не е ли помилванъ отъ царя.

Г. Димитровъ: Г. г. народни прѣдставители! Прѣди 16 февруарий, прѣди този инцидентъ, който стана тамъ, азъ получихъ писмо отъ пѣтуващи наши приятели, които сж слушали въ трена г. Григоръ Василевъ, напр., да говори,

че тамъ ще бждатъ прѣдприети такива и такива мѣрки, и ме прѣдупрѣдиха: „Пазете се, защото на еди-коя дата Григоръ Василевъ пътуваше и говори въ купето това и това“. Получихъ сѣщо писмо отъ Бѣлослатинско, че г. Асѣнъ Цанковъ е говорилъ еди-къждѣ си сѣщата тази история.

А. Цанковъ: Азъ говорихъ открито, че който се опита да направи това, ще си тегли послѣдствията, безъ съмнѣние.

Г. Димитровъ: И на 16 февруарий работниците бѣха прѣдупрѣдили командантството, че нѣма да допуснатъ тѣхниятъ секретаръ да бжде арестуванъ и малтретиранъ, че той си отива въ София, и искаха отъ команданта една делегация отъ единъ офицеръ и тѣхни хора да ме посрѣщнатъ на гарата, да ми съобщятъ станалото и да се свърши всичко. Командантътъ е приелъ, депутацията е била приготвена, работниците сѣ били на гарата, но въ послѣдния моментъ, прѣди тренътъ да влѣзе въ гарата, командантътъ измѣнява на това, което е обѣщалъ — може-би по заповѣдъ отъ София — и кара войниците да разгонятъ работниците, да стрелятъ даже на тия, които не искатъ да напуснатъ гарата, и се създава извѣстниятъ инцидентъ: командантътъ стрѣля, безъ да бжде прѣдизвиканъ отъ нѣкого, тогава му се отнема револверътъ и той е принуденъ да бѣга. Той е провокаторътъ; той е широкъ социалистъ.

А. Цанковъ: А-а! Я го гледайте! Много сте избобрѣгелни!

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Свършете, г. Димитровъ.

Г. Димитровъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ бѣхъ принуденъ, когато чухъ гърмежа и разпавия на гарата, да слѣза, конфликтътъ се уреди и инцидентътъ не прѣдизвика никакви усложнения. Никой отъ васитѣ не бѣше закаченъ, макаръ че имаше основателна разяреност между работниците, които биха могли дѣйствително да платятъ добръ на всѣки, който е прѣдизвикалъ такъвъ инцидентъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

Г. Димитровъ: Азъ останахъ и на слѣдующия день се видѣхъ и съ директора, и съ команданта, и съ слѣдователя. Работата мина съвършено спокойно до 5½ часа вечерята, до пристигането на половинъ софийски гарнизонъ въ Перникъ съ пѣхота, артилерия и кавалерия и съ единъ командиръ, който лично билъ получилъ инструкции отъ Ляпчава да дѣйствува по военному.

И. Симеоновъ: Всички му казали! Подкупили сте ги тогава. Имате много рубли, вѣроятно.

Г. Димитровъ: Този полковникъ развърна веднага прѣдъ моитѣ очи военната частъ, когато работниците бѣха на работа въ мината спокойно, считайки, че нѣма да има никакви усложнения, при обѣщанието на директора и команданта, че всичко е изчерпано и че инцидентътъ е ликвидиранъ; развърна военната частъ въ боенъ порѣдѣкъ и я накарва да се окопава, приготвена за сражение. Имаше цинизма на менъ лично да ми каже: „Вие имате, г. Димитровъ, цивиленъ министъръ на войната; е добръ, той ще отговаря за това, което азъ върша тукъ по негова заповѣдъ, прѣдъ Народното събрание и прѣдъ Васъ; азъ не съмъ виновенъ, търсете него“. И азъ бѣхъ обсаденъ съ войници и по заповѣдъ на Ляпчава, цивиленъ министъръ на войната, изхождащъ отъ българския Парламентъ като депутатъ, бѣхъ насилствено докаранъ тукъ, въ София. И, забѣлжете, скандални сцени се разыграха по това арестуване. Когато се обяснихъ на полковника, че съмъ неприкосновенъ, че като депутатъ нѣма право да ме арестува и че трѣбва да прѣдупрѣди г. Ляпчава за това, както и за послѣдствията, които би имало въ мината, неговиятъ дружиненъ командиръ се яви въ стаята на желѣзничаритѣ съ 10—20 войници, съ натѣкнати щикове и въ негово присѣствие заповѣда на войниците една подобна цинична театралностъ: „Като ви кажа разъ, два, три, и ако не трѣгнатъ“ — касаше се за мене и моята жена, която случайно пътуваше съ мене — „ще ги намушкате“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Моля Ви се, свършвайте, г. Димитровъ, защото 15-тъ минути минаха.

Г. Димитровъ: Свършвамъ. Слѣдъ това, г. г. народни прѣдставители, се заповѣда арестуването на работниците.

Т. Вълчевъ: Тукъ има дневенъ редъ. Нѣма да слушаме само тѣснитѣ социалисти.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Ще свършите ли или не, г. Димитровъ?

Г. Димитровъ: Свършвамъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Г. Димитровъ! Азъ Ви прѣдупрѣдихъ да свършите; отнемамъ Ви думата и ще я дамъ на г. Джидрова.

Отъ групата на тѣснитѣ социалисти: Хайде-де-е-е!

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Азъ Ви дадохъ 5 минути повече. Започнахте въ 4 ч. 10 м., а сега е 4½.

Г. Димитровъ: На Януловъ вчера позволихте да говори 20 минути.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Моля, свършвайте.

Г. Димитровъ: Г. г. народни прѣдставители! Слѣдъ моето изпращане отъ тамъ, се арестуваха повече отъ 200 души работници, безъ никаква вина, посочени само отъ агентитѣ на дирекцията, правителството и широкитѣ социалисти, само защото сѣ били членове на комиситѣ, които сѣ прѣговаряли съ министра, членове на настоятелството, делегати на Рудничарския съюзъ и по-видни работници, 10—12 години работили тамъ, които сѣ вече квалифицирани работници въ мината. Вдигатъ ги веднага отъ работа съ лампитѣ въ рѣзка отъ рудниците, безъ дрѣхи, безъ хлѣбъ, безъ да се видятъ съ женитѣ и дѣцата си, изпращатъ ги нѣкъждѣ, докараха ги въ казармитѣ въ Сливница, въ първи полкъ и въ пионернитѣ казарми и ги третираха като най-вулгарни прѣстѣпници, безъ постановление, безъ никакъвъ съдебенъ актъ, както изисква законътъ, за задържането имъ. Арестуването продължи още повече и слѣдъ това. Арестуваха и двѣ жени въ нищо невиновни — едната жена на учителя въ селото, само защото се поздравила съ моята жена. Тя е била откъсната отъ своето дѣте и държана 7 дена въ Сливница, отъ къждѣто най-послѣ била освободена слѣдъ голѣми постѣпки отъ наша страна. Тѣзи работници ги третираха като войници. Генералъ Добревски, който дѣйствуваше подъ личната заповѣдъ на Ляпчава, министра на войната, телеграфира: „Командироватъ се къмъ частитѣ си до второ разпореждане“. Тѣ ще бждатъ прашани въ други мини, нѣкъждѣ въ Трѣвна, а не въ Перникъ. Тѣ, които сѣ оставили здраве, сили за тая мина, а нѣкои сѣ осакатени и сѣ по-достойни отъ тѣзи, които сѣдятъ на министерскитѣ мѣста, днесъ се разкарватъ, сѣмействата имъ сѣ изложени на страдания и лишения, безъ да знаятъ точно къждѣ сѣ. Никой не се пуца при тѣхъ: женитѣ имъ идватъ, но не могатъ да ги видятъ, бацитѣ носятъ нѣщо, но не могатъ да го дадатъ. Най-строга заповѣдъ иматъ да бждатъ поставени въ конюшнитѣ на пионернитѣ казарми и при дупкитѣ до нужницитѣ въ първи полкъ. Едноврѣменно съ това, г. г. народни прѣдставители, въ дирекцията е изработенъ веднага слѣдъ това единъ списѣкъ на 500 и нѣколко души сѣ стари, сѣ опитни, дългогодишни работници въ мината. Тѣ биватъ уволнени, биватъ махнати отъ мината, и азъ искамъ да зная, по чия заповѣдъ. Работници, които 15 години непрѣкъснато сѣ били най-добри работници, само защото сѣ посочени като членове на Рудничарския съюзъ, като тѣсни социалисти, заради убѣжденията имъ, заради идентъ имъ вдигатъ се отъ тамъ и се уволняватъ безъ никакъвъ дисциплинаренъ съвѣтъ, безъ спазване на правилника, който е изработенъ отъ Министерството на труда. Тѣзи уволнения и заплашвания продължаватъ постоянно, и за да се оправдаятъ агентитѣ на Джидрова, разлѣпватъ единъ писменъ позивъ за напускане на работата.

А. Цанковъ: Ей, че ги измислихте! Ние сме проповѣдвали да напуснатъ работниците! Не смѣете да вземете отговорността за дѣлата си — това е то — и затуй сега само шикавките.

Г. Димитровъ: Ние не прѣдизвикваме и не желаемъ да прѣдизвикваме, защото знаемъ, какво е днешното врѣме. Е добръ, рѣкописни позивчета, разлѣпени не отъ насъ, не

отъ Рудничарския съюзъ, не отъ работниците — никой не е желалъ това — а нарочно отъ други, за да оправдаятъ новитъ крути мѣрки тамъ.

А. Цанковъ: Както казвате: „Азъ минахъ случайно край мината и тѣ ме арестуваха!“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Свършвате ли, г. Димитровъ?

Г. Димитровъ: Свършвамъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Стана два часа, откакто свършвате. Давамъ Ви още 3 минути и ако не свършите, ще Ви отнема думата. Това да го знаете.

Г. Димитровъ: Въ този моментъ, г. г. народни прѣдставители, се затваря клубътъ и канцеларията на Рудничарския съюзъ. Г. прѣдседателятъ Момчиловъ, който се дразни, моля го да бѣде по-спокоенъ, защото се касае за една важна работа.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Азъ не съмъ правилъ този правилникъ, а съмъ тукъ, за да го спазвамъ.

Г. Димитровъ: Затварятъ клуба, а сжщевременно, г. прѣдседателю, въ тая мина хората на Джидрова и Сакжзова образуватъ свое дружество отъ чиновници.

А. Цанковъ: Работници.

Г. Димитровъ: . . . и подъ охраната на войниците гуляятъ и правятъ банкети.

А. Цанковъ: Тамъ Ви боли.

Г. Димитровъ: Когато прѣслѣдвате работници, работили 15 години и съ стотини ги разгонвате, вие си позволявате да правите съ команданта банкети за поражението на Рудничарския съюзъ и на тѣснитъ социалисти. Ето ви скандалътъ.

А. Цанковъ: Просташки измислици.

Г. Димитровъ: Г. г. народни прѣдставители! Правителството излиза изъ рамките на законитъ, то напуска почвата на конституцията и на легалността. Е добръ, азъ трѣбва да заявя, мотивирайки питането на нашата група, че съ това се развързватъ ржцѣтъ на българския пролетариятъ и българския народъ и той тоже да дѣйствува извънъ конституцията и законитъ.

Отъ групитъ на блока: А-а-а! Браво!

Г. Димитровъ: Защо, питаме, Ляпчевъ и Джидровъ и вашето правителство напускатъ законността, напускатъ легалността? Ами че има закони, защо не зачитате, защо нарушавате тѣзи закони?

Ето защо, г. г. народни прѣдставители, поради всичко това, социалъ-демократическата парламентарна група се видѣ принудена, извънъ отправнитъ до правителството протести, да запита прѣдъ Народното събрание: министър-прѣдседателя, г. министра на войната и г. министра на промишлеността и труда: (Чете)

„1. На какво основание правителството е прибѣгнало къмъ тия извънредни военни мѣрки, когато въ мината не е имало никакви противозаконни дѣйствия отъ страна на работниците, нито бунтъ, нито дори каквото и да е напусчане на работата?

2. Съ какво право е дадена заповѣдъ за арестуването на единъ депутатъ, срѣщу който нѣма никакво формулирано обвинение и прѣзъ врѣме, когато Камарата е въ сесия, безъ тя да бѣде прѣдварително сезирана съ въпроса за задържането му?

3. На какво основание се арестуватъ стотини работници и други лица, дори и жени, и се държатъ въ специаленъ арестъ, безъ постановление на военния слѣдователъ и безъ да бждатъ и досега разслѣдвани, когато никой български гражданинъ не може да бѣде задържанъ безъ такава постановление?

4. Възъ основа на каквъ законъ се посѣга върху правото на пернишкитъ рудничари да се сдружаватъ, задига се архивата и се затваря канцеларията на Рудничарския съюзъ — въ този моментъ, когато се образува провокаторското чиновническо дружество на широкитъ социалисти.

„5. Не мисли ли правителството, че съ тия брутални беззакония то напуска почвата на законността и легалността и само разтваря вратитъ и посочва пътя на работниците за една борба извънъ тия рамки, която неминуемо ще доведе страшни пакости за тѣй необходимото днесъ производство на каменни вжглища?“

Азъ очаквамъ отговора на правителството, считайки, че това, което биха казали г. г. Ляпчевъ и Джидровъ, е отговоръ на цѣлото правителство.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министъръ д-ръ Петъръ Джидровъ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Питането, което е отправилъ г. Георги Димитровъ, по текстъ не закача Министерството на промишлеността и труда, и е отправено по единъ шаблонъ, както се отправятъ всички протестационни телеграми отъ господата, къмъ тримата министри: министър-прѣдседателя, министра на войната и министра на търговията. Но азъ разбирамъ, че ще трѣбва да взема думата като врѣменно управляющъ това министерство, подъ което се намира мината „Перникъ“. Самиятъ фактъ, че азъ съмъ поставенъ врѣменно да завеждамъ управлението на това министерство, вече достатъчно говори, че отъ мене не може да искате да се впусна въ подробности по мината „Перникъ“, която, въпрѣки голѣмата работа, що ми е тежала, съмъ се мъчилъ да проуча и нареди. Задъ питането, обаче, се отправя въпросъ и къмъ министра на труда и се намира за добръ — намираме и всички за добръ — по тоя поводъ да кажа и азъ нѣколко думи като обяснение по въпроситъ, които вълнуватъ и рудничари, и правителство, и общество.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ не мога и не съмъ длъженъ да отговарямъ не на езика, който се отправя оттамъ (Сочи крайната лѣвица), но не съмъ длъженъ да отговарямъ и на такива запитвания, въ които можете да видите изкуството тепегъозлукъ. Напр., г. Георги Димитровъ говори и говори, не защото вѣрва — азъ имамъ пълни данни да ви докажа сега на мѣстото, че той не вѣрва въ това, което приказва — но той го казва, за да го каже, за да се чуе, за да мене, слѣдователно, за да заблуди, въ качеството си на нѣкаквъ законенъ, легитименъ прѣдставителъ отъ мината „Перникъ“. Ако мината „Перникъ“ е мобилизирана, не съмъ азъ този, който ще носи отговорността.

Г. Димитровъ: Сакжзовъ е искалъ това; постановление на Министерския съвѣтъ има.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Какво е искалъ министъръ Сакжзовъ за мината „Перникъ“, азъ мога по-добръ да зная, отколкото Димитровъ. Че мината „Перникъ“ е милитаризирана отъ началото на войната и до днесъ, това е единъ фактъ.

Г. Димитровъ: Вашиятъ Сакжзовъ наложи това, и генералъ Добревски ще установи сжщото.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: А бе, азъ не Ви зная връзкитъ съ генералъ Добревски и съ другитъ генерали, и интересно е, че Вие имате голѣми връзки съ тѣзи хора. Сакжзовъ не е водилъ никакви прѣговори за милитаризиране на тази мина, но тя е била милитаризирана, слѣдъ постановлението на Министерския съвѣтъ да се отмили-таризира, слѣдъ като ние бѣхме принудени — по необходимостъ да се вадятъ вжглища — да приемемъ милитаризането до второ разпореждане. Това е положението. Фактъ е, обаче, че мината е милитаризирана. Георги Димитровъ иска да се прѣдстави като легитименъ прѣдставителъ и тукъ тържествено заявява: „Азъ съмъ секретаръ на Рудничарския съюзъ въ мината „Перникъ“.

А. Цанковъ: Единъ день казва, че е прѣдседателъ, единъ день — секретаръ; не можемъ да го разберемъ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Дали е секретаръ на Рудничарския съюзъ при мината „Перникъ“, азъ не искамъ да ровя и доказвамъ това, но азъ ви заявявамъ, че той въ сжщностъ не е никаквъ секретаръ на Рудничарския съюзъ.

Г. Димитровъ: Ти знаешъ това, ти, лъжецо безподобни!

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Моля, моля! (Звъни) Г. министре! Почакайте малко. (Глъчка и прѣрекания между народния прѣдставителъ д-ръ И. Фаденхехтъ и групата на тѣснитъ социалисти)

Моля ви се, г-да. Чл. 74 от правилника, който ни ржководи, казва така: (Чете) „Врѣменно се изключва отъ Събранието всѣки прѣдставителъ, който въ течение на сжщата сесия бжде наказанъ три пѣти на изобличение, който оскърби Народното събрание или частъ отъ него или пѣкъ прѣдседателствующия на засѣданието; който оскърби държавния глава или отправи къмъ правителството или къмъ нѣкои отъ членоветъ му обиди и заплашвания“.

И. Симеоновъ: (Къмъ министъръ д-ръ П. Джидровъ) Простете му, г. Джидровъ!

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Прощавамъ! Азъ не искамъ да се взематъ никакви мѣрки противъ Георги Димитровъ. Той случайно го е казалъ.

Ю. Юрдановъ: Голѣмо чудо! Ще бжде затворенъ!

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Азъ не защищавамъ министъра, азъ защищавамъ правилника.

Г. Димитровъ: Въ такъвъ случай ще ми дадете думата за лично обяснение.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. прѣдседателю! Да ми-немъ нататѣкъ. (Глъчка)

Ю. Юрдановъ: (Възражава нѣщо)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Какъ е възможно това?

Ю. Юрдановъ: Възможно е.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Не е възможно, не бива да бжде възможно.

Ю. Юрдановъ: Ама нѣ, възможно е.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Избирайте си изразитѣ, за да не докарваме работата до нежелателни сцени.

Продължавайте, г. Джидровъ.

Министъръ С. Костурковъ: Петъ души ще тероризиратъ 250. Това нѣма да бжде! Срамота! Улични изрази употребяватъ!

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Какво казахъ азъ, та заслужихъ единъ такъвъ мръсенъ епитетъ? Най-сетнѣ, може хората да си приказватъ вънъ каквото искатъ, но той се отправя къмъ мене, не като членъ на Широкосоциалистическата партия, а се отправя къмъ мене като членъ на единъ кабинетъ, като единъ отговоренъ министъръ. И ако Вие, г. Димитровъ, не можете обичайното, обикновеното, не вашенското, но най-обикновеното приличие да държите, Вие виждате, какъ единъ правилникъ, който и Вие, може-би, ще гласувате утрѣ, може да Ви изключи.

Г. Димитровъ: Надъ тая конвенционалностъ по-горѣ стои истината, г. Джидровъ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Понеже азъ държа за истината, азъ искамъ тая истина да я чуете и не искамъ да се сила, не искамъ да бжда защитенъ въ случая отъ правилника.

Какво казахъ азъ? Азъ казахъ, че г. Димитровъ не е секретаръ на Рудничарския съюзъ. Туй може да бжде неистина, но азъ казахъ, че имамъ данни да ви докажа, че то не е така. Той не можеше, освѣнъ прилично да изслушания мои данни, и когато види, че тѣ сж погрѣшни и невѣрни, тогава да каже, да протестира дори, но и тогава да не каже думитѣ, които каза.

Г. Димитровъ: По сжщество ще кажешъ, какво си извършилъ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Това сж хора винаги на сжществото, когато имъ уйдиса, и само на формата други пѣтъ, когато пакъ имъ ярадиса.

Г. г. народни прѣдставители! Когато работническата делегация се яви прѣдъ мене, азъ бѣхъ увѣдоменъ отъ Георги Димитровъ, че иска и той да присѣдствава.

Д. Благоевъ: Работниците сж искали.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Азъ отъ него бидохъ увѣдоменъ; за работници още дума не става, и недѣйте Вие поправя моитѣ думи.

Г. Димитровъ: Тѣ Ви писаха писмо.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Писмо, което Вие ми дадохте.

Г. Димитровъ: Пратиха ми го.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Слушайте. Не ми правете опозиция на думи. азъ искамъ по съдържанието да говоря. Ако сте Вие членъ на съюза, нѣмамъ нищо противъ да дойдете, но желателно е и работници да дойдатъ, ако сериозно мислятъ за работата. На другия день се явиха тѣ, и г. Димитровъ се яви. Тѣзи хора ми отправятъ едно официално писмо, което г. Димитровъ е диктувалъ на тѣхъ, и което той е забравилъ; а именно: (Чете) „Общото събрание на пернишкитѣ рудничари...“

Г. Димитровъ: На съюза.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Дори на съюза. — „... станало на 25 януарий, избра комисия въ съставъ“ — тия и тия — която, заедно съ прѣдседателя на Рудничарския съюзъ, народниятъ прѣдставителъ Георги Димитровъ, да се яви прѣдъ министъра“ и пр. и пр.

Г. Димитровъ: Защото изпълнявахъ и прѣдседателската и секретарската длѣжности — затуй.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: За да може г. Георги Димитровъ да дойде при министъра заедно съ тѣхната работническа делегация, тѣ го турятъ прѣдседателъ, но той, понеже е забравилъ, че е туренъ фалшиво прѣдседателъ, днесъ, за да бжде легитименъ прѣдставителъ на съюза, ви заявява: „Азъ съмъ секретаръ на съюза“.

Г. Занковъ: Туй ли е най-важното въ питането му? Говорете по сжщество.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Вие много ги защитавате, г. Занковъ!

Г. Занковъ: Какви сж тия актьорствования! Говорете по сжщество.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Ще говоря. Мислите, че не мога да говоря ли? За Васъ, вижъ, мога да се съглася да бждете изключенъ. Какви сж тия изрази? (Прѣрекания между Г. Занковъ и А. Радоловъ)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Продължително звѣни)

Г. Занковъ: Насъ ни интересува, какво става въ мината „Перникъ“. Това ни интересува.

А. Радоловъ: Васъ Ви интересува какво става тамъ! Вие до вчера вършехте тѣкмо противни работи, а днесъ наливате вода въ воденицата на тѣснитѣ социалисти. Ако се интересувате, слушайте. Единъ министъръ се нарича лъжецъ, и вие нѣмате доблестъта да го изслушате.

Г. Занковъ: Той самъ си призна, че е лъжецъ, като се отказа отъ наказанието на Георги Димитровъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Силно звѣни) Моля ви се, г-да!

Г. Димитровъ: (Къмъ А. Радоловъ) Вие се възмутете отъ онова, което става въ мината „Перникъ“. Тамъ се възмущавайте, а не тукъ.

А. Радоловъ: Вие, като претендирате за истина, недѣйте нарича човѣка лъжецъ. Имайте доблестъта, имайте търпѣнието да го изслушате, когато той ви дава данни, за да опровергае вашитѣ твърдѣния.

В. Коларовъ: Георги Димитровъ е и прѣдседателъ и секретаръ на Рудничарския съюзъ. (Глъчка)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звѣни) Млъкнете, моля ви се.

Г. Димитровъ: (Къмъ А. Радоловъ) Когато се тѣпче конституцията, не се възмущавате!

А. Радолов: Ние ще си кажемъ думата, но не дѣйте мисли, че ще ви подкрѣпимъ. (Прѣрѣкания между тѣсни и широки социалисти)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Млъкнете най-сетнѣ, моля ви се!

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Това е инцидентно казано, за да може да се опрѣдѣли Георги Димитровъ, защото се касае за неговото „арестуване“ като депутатъ въ мината „Перникъ“, която, както ви казахъ, е милитаризирана, и е било запрѣтено, както научихъ, отиването на граждански лица тамъ. И ако той е и секретаръ, и прѣдседателъ, и разсиленъ, имамъ основание да кажа, че само той и нѣколко души сѫ Рудничарскиятъ сѣюзъ. Заявявамъ още отъ сега и протестирамъ срѣщу упрѣци, че срѣщу Рудничарския сѣюзъ, какъто и голѣмина да има той, нито сѣмъ вземалъ мѣрки, нито сѣмъ далъ наставления да се увольнятъ членове му, . . .

Х. Кабакчиевъ: Не Ви е срамъ!

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: . . . нито сѣмъ съгласенъ такова нѣщо да се прави, нито ми е доложено, че подобно нѣщо е направено.

Г. Димитровъ: Защо сте арестували 200 души работници?

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Азъ отговарямъ — вие слушайте. Това ви казвамъ азъ за мене си.

Г. Димитровъ: (Възразява нѣщо)

М. Такевъ: Г. Димитровъ! Ние Ви слушахме съ търпѣние, дайте възможностъ да чуемъ и г. министра.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Че е имало арестувани работници отъ военнитѣ слѣдователи, това е вече извънъ областта на г. Ляпчева, който ще ви докладва, но до мене подобно оплакване, че сѫ уволнени, както заявявате вие, хора на Рудничарския сѣюзъ, нѣма и не сѣмъ съгласенъ да има.

Х. Кабакчиевъ: Вие мислите, че сте въ сѣдилището. Жалко, че адвокатствувате!

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Вие поне млъкнете, бе джанамъ, други пѣтъ ще приказвате.

Х. Кабакчиевъ: Вие правите отводъ. Туй е то Вашата защита — нѣмало прошение.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Сега ще говоря по същество. Г. Георги Димитровъ ви казва, че и при г. Бакалова, когато той управляваше министерството, се прѣдъявявали искания; г. Бакаловъ възрази нѣщо, Георги Димитровъ не чу и изведнѣжъ каза: „Да, да“. И при г. Данаилова, когато управляваше това министерство, се прѣдъявявали искания, и той казалъ: „Чудна работа, какъ до сега не е осъществено това“, а трѣвало отъ държавно гледище веднага всичко да бѣде осъществено. Явява се г. Сакжзовъ на този постъпъ и Георги Димитровъ тържествено ви заявява: на 8 декемврий отишла депутация, минава се 24 януарий, дошълъ 16 февруарий — изброява 3½ мѣсеца — и казва: „Г-да! Нищо не е направилъ този човѣкъ“. Добрѣ цитирамъ, нали? Г. г. народни прѣдставители! Ами това да го казвате вече при даннитѣ, които сѫ извѣстни най-добрѣ на г. Димитрова, е единъ непростенъ тепегъозлукъ.

Г. Димитровъ: Я кажете, че тогава да Ви кажемъ истината.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Слушайте, най-сетнѣ, нѣма какво да ми казвате и азъ да ви казвамъ.

Ю. Юрдановъ: Говорете, слушаеме. Какво се обръщашъ тѣй?

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. Сакжзовъ по управлението на министерството на 18 октомврий 1918 г. (Глъчка въ групата на тѣснитѣ социалисти) Г. г. народни прѣдставители! За тѣхъ (Сочи групата на тѣснитѣ социалисти) не е важенъ отговорътъ, за тѣхъ не е важно съдържанието, за тѣхъ не е важно Парламентътъ да чуе, какъ

стои работата, за тѣхъ е важно смутъ да стане. Азъ искамъ да ми се гарантира свободата, да дамъ отговоръ по единъ такъвъ важенъ въпросъ.

На 18 октомврий 1918 г. Сакжзовъ пое управлението. Той направи възможното въ онова врѣме и при онѣзи политически условия, които всички знаете, за проучване състоянието на мината „Перникъ“ и азъ вмѣсто него ви заявявамъ, че положението на работницитѣ въ мината „Перникъ“, по причини, които не искамъ тукъ да зачевамъ, е било тежко, мизерно, и една отъ първитѣ негови задачи е била да подобри положението на работницитѣ-миньори. Постави си тази задача и трѣбваше да я разрѣши. Въ началото на декемврий, както г. Димитровъ каза, 8 декемврий — датата не е важна — явява се една работническа делегация прѣдъ министра, излага положението тѣй, както го е излагала, може би, въ миналото и министърътъ е казалъ: „Туй, което вие искате, е една минна политика; това азъ възприемамъ и то въ всички точки“. Г. г. народни прѣдставители! И азъ ще го възприема, и всѣки на мѣстото ми трѣбва да го възприеме. Но има искания, които могатъ да бѣдатъ веднага задоволени, има и искания, които не могатъ веднага да бѣдатъ задоволени, поради невъзможностъ физическа да се задоволятъ. Напр., въ исканията сѫ прѣдставени такива точки: да се съградятъ жилища на работницитѣ. Всѣки разбира, че жилища въ м. януарий не могатъ да се строятъ.

Г. Димитровъ: Казаха: да се подготви строенето.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Това ви каза и г. Сакжзовъ: „Това е една минна политика, която е и моя, сѣ всички срѣдства и сили ще работя да се реализира“. Искатъ още построяването на държавни срѣдства на работнически домъ, заедно съ читалня, театраленъ салонъ за прѣдставления, за забави на работницитѣ и тѣхнитѣ сѣмейства, сѣщо и постройка на бани и пр. Е, и това тоже би могло да се направи; ако не го наречемъ тѣй, както вие го наричате, ще го наречемъ другоаче, но на всѣки случай то е за работницитѣ, да могатъ да прѣкарватъ свободното си врѣме на хубаво мѣсто. И това не отричамъ, и това може да се направи. Когато всичко това е било изчетено и понеже министърътъ се готви да реализира и да даде нѣщо, което е възможно въ онова врѣме, делегацията заявява: „Ние, г. министре, Ви даваме 15 дена срокъ“.

Г. Димитровъ: Въ 15 дена да имъ се отговори на обшитѣ искания.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Веднага всичкитѣ тия искания се проучватъ и прѣди края на м. декемврий — тѣ се явиха на 8 декемврий — до 26 декемврий г. Сакжзовъ уреди всички въпроси, които сѫ били възможни тогава да бѣдатъ реализирани, на първо мѣсто заплатитѣ, на второ мѣсто всичкитѣ ония второстепенни въпроси — и на 26 и 27 декемврий подобренията сѫ обявени на работницитѣ. Какви сѫ тия подобрения, които г. Сакжзовъ е направилъ? Тѣ сѫ по отдѣлнитѣ категории трудъ. Така, женитѣ и дѣцата сѫ получавали надница отъ 1.50 л. до 2.90 л. — г. Сакжзовъ е далъ едно повишение най-малко отъ 4—5 л.; на маневристѣ, козиритѣ, лампиститѣ и пр. отъ 2.90—3.90 л., какъто е била надницата, той я прави отъ 1 ноемврий 5—6 л.; помощници: копачи, подпирачи, по поддържане пѣтищата — отъ 3.40—4.50 л. я прави 5.50—6.50 л.; майстори: копачи, подпирачи: отъ 4.40—4.90 л. на 6.50 л. — 7 л.; занаятчий-помощници: дърводѣлци, ковачи, шлосери, по пѣтищата: отъ 2.90—5.90 л. — на 5—8 л.; надзиратели: отъ 2.80—4.60 л. — на 5—8 л.; занаятчий майстори: зидари, шлосери, ковачи, дърводѣлци, книжоводители: отъ 5.90—3.40 л. — на 8—11 л., и най-сетнѣ надницата на кодуктори и на електротехници я прави на 8—11 л. Акордна цѣна: тя е била 12.20 л. на погоненъ метъръ — то не е важно да знаете какъ се измѣрва трудътъ: на кубически метъръ, на квадратенъ метъръ и пр. За всѣки погоненъ метъръ се е плащало една такса. Тази такса до 1 ноемврий м. г. е била 12.20 л., г. Сакжзовъ я прави на 21 л.; надницитѣ на погоненъ метъръ въ главната галерия, включително една рамка, е била 16.50 л., г. Сакжзовъ я прави на 27 л. и т. н. по всички работи. По начина, по който се измѣрва трудътъ въ рудника, г. Сакжзовъ прави повишение отъ 4.20 л. на 7.50 л., отъ 1 л. на 2 л., отъ 1 л. на 1.50 л. На по-долнитѣ работници заплатата е покачена 160%, а на по-големитѣ заплатата е покачена съ 100%, 70%, 60%. По признанието на господата, г. Сакжзовъ е билъ далъ общо повишение на основнитѣ заплати 75%.

Г. Димитровъ: Той даваше по-рано 25%. Така е.

Министър д-ръ П. Джидровъ: Значи, така е. — Това е станало на 26 декемврий. Значи не е истина, че от 8 декемврий работниците чакат 3½ месеца и нищо не е получено.

Г. Димитровъ: Въпроситъ сж били неуредени до 16 февруарий.

Министър д-ръ П. Джидровъ: Не е само това, г. г. народни прѣдставители. Г. Сакжзовъ направи редъ подобрения, ама сжществени подобрения. Повдигна се въпросътъ за петинкитъ, който не бѣше разрѣшенъ, за който днесъ толкова чиновнически свѣтъ се бори и иска.

Г. Димитровъ: Защото бѣха милитаризирани.

Министър д-ръ П. Джидровъ: Не всѣки милитаризиранъ имаше право на двѣтъ пети. И на това ли трѣбва да възражамъ? На добавѣното възнаграждение двѣ пети имаха право, по закона, тѣзи, които главнокомандующиятъ опрѣдѣли, че сж на боева нога, а за работниците въ мината „Перникъ“ главнокомандующиятъ не бѣше казалъ, че сж на боева нога, както не бѣше казалъ и още за други хора. За войската бѣха необходими каменни вжглища, както бѣха необходими чизми, дрѣхы, но работниците въ тѣзи милитаризирани фабрики не се ползуваха съ облагитъ, съ които се ползуваха другитъ. Имаше и „Държавна печатница“ и други учрѣждения на държавата. Но което е юридично, правилно, законно, трѣбва да го знаемъ — друго нѣщо е, дали то е справедливо. И г. Сакжзовъ знаеше, че тия работници сж били съ много малки заплати и е настоявалъ въ Министерския свѣтъ за тѣхното увеличение; Министерскиятъ свѣтъ, т. е. правителството, се е съгласилъ и дава двѣ пети чрѣзъ закона, който вие гласувахте.

Г. Димитровъ: Въ 3½ години парченце по парченце.

Министър д-ръ П. Джидровъ: Е, моля ви се, слѣдъ 20 години, ако дойдемъ на власт, ние ли ще трѣбва да носимъ отговорността за всичко минало? Азъ ви говоря не слѣдъ 3 години, а какво е направено въ първия и втория мѣсецъ. Държавата е била въ онова врѣме въ необходимостъ да се поддържа производството въ мината. Спомнете си само, че грамадна частъ отъ нашия прѣввозъ бѣше ангажиранъ отъ нашитъ окупатори; че тѣ имаха нужда да каратъ провизии и войска по своитъ пѣтища, че България, за да получи това примиріе, което знаете, трѣбваше да имъ отвори пѣти, и вниманието на тѣзи хора бѣше ангажирано прѣди всичко въ мината „Перникъ“. Тѣ искаха каменни вжглища. Не е имало въпросъ, по който тѣ много да се е настоявало въ първо врѣме и отъ генералъ Кретиенъ, и отъ Съглашението, колкото по въпроса за каменнитъ вжглища. Трѣбваше всичко да се направи, за да се поддържа производството на каменнитъ вжглища и г. Сакжзовъ, въ съгласие съ правителството, внесе законъ и по този законъ на работниците се признаха двѣ пети отъ 1916 г. и една пета прѣди тая дата. На работниците се плаща помѣсечно. Защо? Защото въ онова врѣме всичко е било разстроено и защото е сжществувала държавна необходимостъ тѣзи работници да седятъ тамъ на мѣстата си. Когато ние поискахме да демобилизираме мината, почувствува се опасностъ работниците да я напуснатъ и ако бѣше спрѣло производството, ние знаемъ, че за васъ, и за работниците, и за цѣлия народъ щѣше да бѣде ужасно — ние не искахме по другъ начинъ да се завладѣва тази мина, ние искахме националното богатство да остане и вжглищата национално да се произвеждатъ.

Д. Благоевъ: Вие искахте да продадете мината.

Министър д-ръ П. Джидровъ: Вѣрвате ли това, г. Благоевъ?

Д. Благоевъ: Всичко сте способни да вършите.

Министър д-ръ П. Джидровъ: Вие, г-да, разливате отрова, не друго! Вие нѣмате основание, вие нѣмате право да говорите, че ние искаме да продадемъ мината „Перникъ“. Това е кощунство, г-да! Не свобода, вие изливате отрова — това е моето дълбоко убѣждение, откакъ ви наблюдавамъ.

Х. Кабакчиевъ: Подготвяте почвата да я подарите на единъ капиталистически синдикатъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

Министър д-ръ П. Джидровъ: Сега ще видимъ това, г. Кабакчиевъ!

Г. г. народни прѣдставители! Г. Сакжзовъ получава тия искания и ги удовлетворява — не само искането по двѣтъ пети — защото производителитъ трѣбваше да се запазятъ тамъ и затуй . . .

Х. Кабакчиевъ: И затуй разгонихте 500 души рудничари.

Министър д-ръ П. Джидровъ: Мислите ли Вие, че да сте и въ най-приличната кжща на свѣта, не ще Ви изпѣдятъ? Какъ, Вие мислите, че държавата ще Ви търпи ли? (Къмъ народнитъ прѣдставители, като сочи тѣснитъ) Това е „Перникъ“, бе г-да. Само че тукъ тѣ могатъ да приказватъ, а тамъ трѣбва да се работи, и ако не се работи, ще ги изгонятъ — и азъ и всѣки честенъ човѣкъ . . .

Г. Димитровъ: 15 години работиха и Вие се намѣрихте да ги изгоните.

Министър д-ръ П. Джидровъ: Вие мислите, че тамъ работниците като васъ ли сж? Азъ не говоря за работниците. Двадесетъ души тормозятъ производството на мината „Перникъ“.

Х. Кабакчиевъ: 500 души изгонихте.

Министър д-ръ П. Джидровъ: 20 души тирани, лентяи, които искатъ да тържествуватъ въ Перникъ. Това ще ви го докажа сега. На първо мѣсто вие сте лентяи. . .

Ю. Юрдановъ: Лентяи си ти, че си взелъ министерски постъ.

Х. Кабакчиевъ: „Лентяи“, които 15 години сж копали тамъ вжглища! (Глъчка)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

Министър д-ръ П. Джидровъ: Ако питате мене, азъ може, тоже, да не съмъ доволенъ отъ нѣкои отъ начинитъ за разрѣшение на въпроса. Има срѣдства, ще се посочатъ други начини и ще се възприематъ. (Прѣрекание между народнитъ прѣдставители А. Цанковъ и Ю. Юрдановъ)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Моля ви се, г-да!

Министър д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Всички подобрения, които г. Сакжзовъ даде, бѣха полезни за работниците, по отношение на врѣмето, когато тѣ се приложиха. Г. Сакжзовъ разрѣши официално въпроса на 26 декемврий 1918 г., но тури тия подобрения въ сила, съ съгласието на Министерския свѣтъ, отъ 1 ноемврий сжщата година. А работниците се явиха прѣзъ мѣсецъ декемврий. И можеше да се каже: отъ днесъ, когато се явиха, азъ, ние, ви даваме; не гледаме, какво вие искате? какъ ще съчините исканията си, гледаме какво е справедливо и какво трѣбва да се направи въ интереса на работниците. Но, както казахъ, всички подобрения: заплати, петинки, добавѣчни и пр., се даватъ отъ 1 ноемврий 1918 г. Отъ позива, г-да, разбрахте, че двѣтъ пети се гарантиратъ на работниците, повръщатъ имъ се така сжщо и пенсионнитъ удръжки, за които тѣ се бориха толкова врѣме, да имъ се повърнатъ, и, трето, урежда се и пенсията, която да бѣде съ вноски отъ държавата — работникътъ да не дава никакъвъ вносъ за пенсия. Какво, собствено, не е удовлетворено? И върху заплатата, която се установи, се създаде една премия за производството — на срѣдно 400 кгр. производство се дава за производството надъ 400 кгр. премия, която за добрия работникъ може да бѣде 2, 3, 4 л. дневно — и плюсъ, г. г. народни прѣдставители, пакъ съ сила отъ първи ноемврий, върху тази увеличена заплата се дава допълнително възнаграждение, което я удвоява на сѣмейнитъ хора. Какво можете да въразите? Можете да въразите, че не е построено жилище. Но азъ ви казвамъ, и вие тогава нѣмаше да го построите, и Рудничарскиятъ съюзъ нѣмаше да го построи. Можете да въразите.

Д. Благоевъ: Другитъ искания сж по-важни.

Министър д-ръ П. Джидровъ: Тѣ сж удовлетворени.

Д. Благоев: Ама кога?

Министър д-ръ П. Джидров: На 28 декември. — Г-да, вие не искате да разберете. Аз не говоря за малкото, аз говоря за онова, което г. Янко Сакъзов е направил на 26 декември 1918 г., когато е обявено на мината „Перник“ по надлежен ред, а което, ако на Вас, г. Благоев, не е известно, то на г. Димитрова трябва да бъде известно.

Г. Димитров: И за което работниците заявиха, че е съвършено недостатъчно, и вие дойдохте да признаете това.

Министър д-ръ П. Джидров: Значи, работниците получават удовлетворение по 10, 12 точки — получават удвоение, утроение на заплатите, но то било недостатъчно; получават бъдеща пенсия без удръжки, но то било недостатъчно; получават удовлетворение по толкова искания, но и това не било достатъчно. Нещо може и да е недостатъчно. Но питам аз, дава ли ви право този факт да казвате прѣд Народното събрание, че въ 3 1/2 месеци, откакто се е явила работническата делегация прѣд г. Сакъзова, той нищо не е направил?

Г. Димитров: Не е уредил въпросите окончателно.

Министър д-ръ П. Джидров: Сега пък казвате, че не били уредени окончателно! Това, което изброих, е окончателно. Но не бил уреден работният ден, че не бил построен театър, жилища — да. Но всички въпроси сж уредени по начин, доколкото това е могло. Може да е недостатъчно, нека тогава работникът се яви, нека претендира — това е, най-сетне, негово право, аз му го признавам. Но какво пишете вие, г-да — не работниците, а вие — това е една илюзия да си мислите, че това, което става там, е от работниците; то е от шури тѣснци.

Х. Кабакчиев: Рудничарският съюз съ 1.800 члена — той ви боде въ очите.

Министър д-ръ П. Джидров: Къде сж, да ги видя? Г. г. народни прѣдставители! Подобрието, което направи г. Сакъзов, е чувствително — аз не казвам, че е идеално удовлетворение на исканията — но е направено въ онова време и се е почувствувало. И за да се развали ефектът от това подобриение, което се прави от държавата спрямо работниците, вече се дава насока от тук. На 27 декември е обявено подобрието въ всичките точки, на 2 януарий вече „Работнически вѣстник“ пише — и какво пише, мислите? — статия подъ наслов: „Провокациите към перникитѣ въглекопачи“. Провокациите на министър Сакъзов. Ами вие не чухте ли сж щитѣ сега „провокации“ към перникитѣ работници? Винаги, когато се даде нѣкое подобриение въ мината, вие, г. г. тѣснци, говорите за провокации, защото знаете, че като се даде и се подобрява положението, вашата агитация се ослабва.

Г. Димитров: Защо гоните хората?

Министър д-ръ П. Джидров: Вие, като говорите „защо гоните хората“, аз съм длъжен да приема факта, както го казахте вие, нали?

Г. Димитров: Там е Вашата отговорност като министър, че арестувате.

Министър д-ръ П. Джидров: Ако и вие правите това така, г. Димитров, аз ще имам куража да Ви арестувам.

Обажда се от тѣснитѣ социалисти: О-о-о!

Министър д-ръ П. Джидров: Вие не приличате на един човек на обществото. (Възражение от групата на тѣснитѣ социалисти)

Председателствующ д-ръ И. Момчилов: (Звъни)

Министър д-ръ П. Джидров: А тебе, Юрданов, много отдавна...

Г. Димитров: Ще ме арестува, подлец, лакей царски. Ще арестува! Кого? Един депутат.

Министър д-ръ П. Джидров: Слушайте, вие сте невъзпитан човек, вие нѣмате съзнание, нѣмате чувство.

Г. Димитров: Какво съзнание имаш ти?

Министър д-ръ П. Джидров: Аз казвам, ако бждете там, аз бих Ви арестувал. Всѣки човек съ здрав разум ще Ви арестува.

Г. Димитров: Като министър тѣпчеш законите, тѣпчеш конституцията.

Прѣдседателствующ д-ръ И. Момчилов: (Звъни)

Министър д-ръ П. Джидров: Аз искам да се питам: ами въ вашето царство какво бихте направили съ хората, които ви отговарят?

Г. Димитров: Тебе ще обѣсим.

Министър д-ръ П. Джидров: И вие имате куража да се ползвате и искате да се ползвате съ свободата. Това е доказано, вие сте...

Г. Димитров: (Възражава нѣщо)

Прѣдседателствующ д-ръ И. Момчилов: (Звъни)

Министър д-ръ П. Джидров: Тогава за тебе ще съградим една къща на държавна сметка.

И. Янулов: Тук се говори за галерията. Въ едно Събрание, въз основа на конституцията, един социалист говори, че ще бѣси. (На Г. Димитров) Ти си един агент-провокатор. (Прѣзвонване между народните прѣдставители И. Янулов и Г. Димитров)

Прѣдседателствующ д-ръ И. Момчилов: Идете чз улицата се разпавяйте, а оставете тук хората да слушат какво се говори.

И. Янулов: Въ едно Народно събрание за бѣсилки ще говорите! Въ Русия не се говори така!

Х. Кабакчиев: Един министър, който си позволява да заплашва, заслужава този отговор. Ще арестува! Кого ще арестува?

Министър д-ръ П. Джидров: И тебе ще арестувам, ако си там. — Г. г. народни прѣдставители! Това е, психологически, много важно да разберете, как се развиват работите въ мината „Перник“. Когато г. Сакъзов даде подобриенията на 26 и 27 декември, тогава вече от калето се даде тон. На 2 януарий „Работнически вѣстник“ пише статия: „Провокациите към перникитѣ работници“.

Х. Кабакчиев: Защото вие милитаризирахте мината и пратихте войска, по искането на Вас и г. Сакъзова, въ прѣки конституцията; има министерско постановление.

Прѣдседателствующ д-ръ И. Момчилов: (Звъни)

Министър д-ръ П. Джидров: Господата пишат, че се вършат най-ужасни безобразия въ мината „Перник“. И този господин, който не си турил името, а се скрилъ залъ нѣкакви букви на чужд език, казва: „Това сж реформите на г. Сакъзов“. А че е далъ повишение на заплатите, за това нѣма нищо писано. Пишат, че войниците били настанени въ училищата и че тѣната не могли да учат. А тук въ София войниците сж настанени въ всички училища и 3 години тѣната не учиха и вие тѣпчехте! (Чете) „Взети сж мѣрки и доблестният рудничар“ — трябва да се каже, че е доблестен, за да не забравя, че е такъв, той има политически задачи да изпълнява — и чнее, както въ миналото... — Въ миналото кѣл го вилѣхте? Три години съ 1-20 л. заплата оставихте работника. И вие сте били въ Рудничарския съюз! Едно искане не сте поѣждали, една полза за тѣзи работници не сте спечелили.

Г. Димитров: А вие къде сте били?

Министър д-ръ П. Джидров: Ние не можем да припарим, вие никого не пускахте там, вие имате и шайки и всичко.

Г. Димитровъ: А вие имате артилерия, кавалерия и пѣхота.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Тѣ сж за шайкитѣ и калпазанитѣ, които искатъ да разрушатъ богатствата на България, а не за работниците. (Чете) „Взети сж, казва, всички мѣрки и доблестниятъ рудничаръ и днесъ, както въ миналото, ще бжде“ — вижте какъвъ ще бжде — „единственъ стражъ на свободитѣ, гарантирани отъ конституцията. Вие дразните“ — за държавата, която имъ даде подобрения, се говори — „вие предизвиквате цѣлата работническа класа. Напразни сж тирадитѣ въ „Народъ“ и „Заря“ за голѣмитѣ грижи, що полагате за мина „Перникъ“. Една маска е вече снета, една овча кожа е смѣната отъ гърба на стария вълкъ. При това положение работническото спокойно ви заявява: „Готови сме! Ако имате куража, да си плюнемъ на дланъ и тогава . . . или прѣзъ нашитѣ трупове къмъ реакцията, или прѣзъ вашитѣ — къмъ свободата и социализма!“

Х. Кабакчиевъ: То е, защото милитаризирахте мината и защото пращате българска войска.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Почакайте, нѣмамъ ли и азъ свободата да приказвамъ? Една шепа хора сте, дайте най-послѣ свобода да изпълня дълга си, да отговоря на васъ, да дамъ и отговоръ на вашето питане! Чета вашия вѣстникъ, вие ме прѣсичате, цитирамъ факти, вие ме прѣсичате. Че това човѣшко отношение ли е? Нѣкъдѣ ще търпятъ ли това, г. Димитровъ? Нека ви дойде умътъ въ главата, защото това така не може да върви.

Г. Димитровъ: Вие вършите безобразия.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Нали ще Ви отговарямъ? Ето го и г. министърътъ на войната и той има думата.

Г. Димитровъ: Ти си го вършилъ това, ти.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Мина се врѣме. Какво сж правила работниците не зная, но на 13 януарий, слѣдъ като позивътъ е вече даденъ отъ „Работнически вѣстникъ“, събрали се работниците, на брой „много хиляди“ души, както пишате, и рѣшили, по поводъ нѣкакво уволнение на трима работници: — Рудничарскиятъ сѣюзъ не може да търпи уволнения, такива провокации и т. н. — „Плачътъ на министерството и дирекцията на мината за повече вѣглища е плачъ фантасейски“. — Това е писано отъ единъ писаръ въ канцеларията на мината.

Г. Димитровъ: Това е единъ човѣкъ, който е изгубилъ единия си кракъ, единъ нещастенъ човѣкъ. Какъ вие, министъръ на България, се подигравате съ него?

А. Цанковъ. Нещастенъ отъ васъ.

Г. Димитровъ: Той е жертва на мината, осакатенъ при една експлозия въ мината.

В. Коларовъ: Какъ не Ви е срамъ да се гаврите съ жертвитѣ?

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Каква жертва е той, азъ не зная. Ако той е жертва, съгласенъ съмъ държавата да му отплати, но азъ не мога да го възстановя, щомъ е станалъ жертва на мината въ по-раншно врѣме. Но затуй, че е пострадалъ въ мината, да позволя той по този начинъ да се отнася къмъ министра, той, писарътъ на мината, азъ не го разбирамъ. Съ какъвъ куражъ му давате това право? За такъвъ езикъ всѣки чиновникъ трѣбва да бжде уволненъ, та защо единъ писаръ да не бжде уволненъ?

Г. Димитровъ: Тогава артилерия и пѣхота пратихте.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Не затова. Слушайте вие, тепегъзино. Това е на 13 януарий. Никаква кавалерия и пѣхота не е пратена тогава.

Г. Димитровъ: (Възразява)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Защо сега се мжчите да заблуждавате? Това е на 13 януарий! Оттогава спо-

койно си седи господинътъ въ канцеларията и дава телеграми съ съдържание, каквото вие знаете.

Г. Димитровъ: И ти подготви нападението спокойно чрѣзъ своя главенъ секретаръ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Това е вече дѣйствително само провокация. Това не е разумно отношение къмъ въпроса и не се иска разуменъ отговоръ. Той досега е билъ тамъ. И когато азъ, не по мое желание, бидохъ натоваренъ, покрай голѣмата работа въ моето министерство, да поема и управлението на Министерството на търговията и труда, азъ трѣбваше естествено, да проуча всички въпроси, и ви заявявамъ най-откровено, че първиятъ и главенъ въпросъ, който проучихъ, понеже малко знаехъ отъ него, бѣше състоянието на мината „Перникъ“, защото знамъ, че държавата, която ние тукъ сме принудени да прѣдставяваме, има голѣма нужда днесъ отъ каменни вѣглища. Нѣма ли каменни вѣглища, нѣма да имате и това лошо движение, което имате; нѣма да има прѣвоза и на тази недостатъчна храна, която имате; нѣма да имате освѣнъ гладъ и мизерия. И понеже това положение е ясно, то и работникътъ ще го знае и ще се съобразява съ него, обаче господата (Сочи тѣснитѣ социалисти) поставятъ така работитѣ, че да може да се поддържа едно постоянно незадоволство и безпокойствие въ мината. Е добръ, яви се делегацията при мене, при новия министъръ, съ редъ искания (Прѣседатѣлското мѣсто заема прѣдседателътъ)

Дойде и „прѣдседателътъ“ на Рудничарския сѣюзъ сега самоназовахъ се „секретаръ“, а утрѣ архиваръ или разсилень. Азъ я приехъ и приказвахме. Той е свидѣтель за всичко. Ние се занимахме съ исканията отъ 11 ч. прѣди обѣдъ до 3½ ч. слѣдъ обѣдъ. Подъ давлението на г. Димитровъ искаха веднага да се рѣшатъ въпроситѣ, но азъ имъ казахъ: миньоръ не съмъ; дайте врѣме да ги проуча. Прѣдложихъ една смѣсена комисиия отъ работници и прѣдставители на дирекцията, която да проучи всички искания, и декларирахъ: „Каквото вие тамъ се споразумѣте съ тия компетентни лица, азъ прѣдварително го подписвамъ“. Така ли е? „Ако не се споразумѣте по нѣкои точки, азъ ще ги проуча и ще бжда арбитъръ“. И тѣзи хора бѣха доволни отъ това рѣшение на министра.

Г. Димитровъ: Сега кждѣ сж тѣзи хора, кждѣ ги пратихте?

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Намѣрете ги. За мене това не сж опрѣдѣлени лица. Прѣдъ мене се явиха непознати хора, единствениятъ познатъ бѣше Георги Димитровъ.

Г. Димитровъ: (Възразява)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: И когато това, което казвамъ, е така, той трѣбва да изреве нѣщо. — Тѣзи хора си отидоха, събраха се въ комисията, засѣдаха недѣли и нѣщо и приготвиха единъ протоколъ дълъгъ и широкъ, който ми се прѣдстави.

Г. Димитровъ: Който бавихте съ нѣкоя седмица и друга.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Да намѣримъ датитѣ, г-да, кога е бавенъ. Но това е за да се каже нѣщо, то нѣма значение. Този протоколъ азъ го давамъ въ министерството на хора, които разбиратъ, за да ми докладватъ. Азъ какво разбирамъ отъ мини? Министърътъ не е техникъ, познавачъ на работитѣ. Какво разбира Ципорановъ, който вдига ржка, отъ мини? Абсолютно нищо, нула. Но министърътъ трѣбва добросъвѣстно да изучи въпроса, това е задача на министра, защото той е отговорното лице. И когато се проучиха въпроситѣ, раздѣлиха се на въпроси отъ моята компетенция и на въпроси отъ компетенцията на Министерския сѣвѣтъ, респективно на Народното събрание.

Д. Благоевъ: Нали щѣхте да се подчините на рѣшенията на комисиията?

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Всички точки, по които има едногласие между прѣдставителитѣ на едната и другата страна, сж приети отъ мене веднага и това е обявено на директора. Касае се, г-да, най-главно за двѣтъ пети. Работниците искатъ да имъ се дадатъ наведнажъ. Азъ имъ

предложих един модус, и когато се връщат, те казват: да се остави на Народното събрание да реши въпроса. Трбваше, значи, не Джидров, не управляващият Министерството на търговията и труда, а Министерският съвет да се съгласи и Народното събрание да измени закона. И азъ предварително, както прилича, изпратих един екземпляр на г. Теодоръ Теодорова, към когото вие отправяте вашето питане, и един екземпляр на министъра на войната, защото мината е милитаризирана и защото трбва да се ангажира дятелността на военно-интендантски части по прѣхрана и пр. На нѣколко пѣти азъ съмъ искалъ да се срещнемъ и да видимъ тая работа. Той отъ своя страна го дава на своитѣ хора да го проучатъ. И минаватъ нѣколко дена. Следъ 3—4 дена г. Димитровъ ме пита по телефона: „Какво става?“ Това е въ прѣдвечерието на тия събития, за които се разправя тукъ. И азъ му казахъ: „Рѣшилъ съмъ да удовлетвори работниците, обаче има въпроси, които трбва Министерскиятъ съветъ да реши. Азъ ще ги внеса и вървамъ — това ще бѣде моето предложение — Министерскиятъ съветъ да приеме въ единъ срокъ да се изплатятъ двѣтѣ пети“. Това е, г. г. народни прѣдставители, моятъ отговоръ на г. Георги Димитровъ.

Следъ този отговоръ азъ давамъ нареждане въ министерството и директорътъ се увѣдомява, че азъ приемамъ максималнитѣ искания на работниците по заплатитѣ. На 15 февруарий, не на 17 февруарий, г. директорътъ е уведоменъ за всичкитѣ тѣзи работи и за единъ проекто-правилникъ, който азъ утвърждавамъ, като времененъ, който ще служи извѣстно време, следъ туй ще се разиска отъ прѣдставители на работниците и отъ дирекцията, и ако има грѣшки, ще се поправятъ, за да стане единъ постояненъ правилникъ.

Г. Димитровъ: Това стана следъ едно събрание на работниците.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: За какво събрание, г. г. народни прѣдставители, не зная и за какво събрание не ми е докладвано.

Г. Димитровъ: Телеграма се получи следъ едно събрание.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: А бе, слушайте сега, г. Димитровъ, то се разбира кой борави съ факти и кой изкривява фактитъ. Вие на призумица казвате, че азъ съмъ получилъ нѣкаква телеграма!

Г. Димитровъ: Че телеграма има, не знаешъ, че събрание има, не знаешъ — тогава кое знаешъ?

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Както виждашъ, нищо не зная, цѣлото знание е въ твоята глава. — Г. г. народни прѣдставители! Азъ ви говоря за момента, когато рѣшавамъ въпроситѣ въ министерството и когато обявявамъ това мое рѣшение на подвѣдомственитѣ органи, които трбва да го съобщятъ на работниците. Дотогава не е имало никакви искания или протести отъ работниците, до тогава имахъ само питането на г. Димитровъ по телефона, на което му отговорихъ, и което той не опровергава. Това е положението. Следъ като азъ наредихъ, корегирахъ и този позивъ, който ви е извѣстенъ.

Г. Димитровъ: Който издаде следъ инцидента, печата го съ стара дата, на 19 февруарий, а пише 17 февруарий.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Чакайте бе, джанъмъ. Каква стара дата? Той и сега може да се печата.

Ю. Юрдановъ: Сбъркали сте пуслата.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Ама азъ не посещавамъ кръчмитѣ, г. Юрдановъ.

М. Такевъ: Прави впечатлиение, г. министре, че само на тѣхъ отговаряте. Тукъ е Камарата, на нея отговаряйте. Оставете тѣхъ да викатъ. (Прѣрекание между М. Такевъ и групата на тѣснитѣ социалисти)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Това е положението, което ви рисувамъ, и нито го давамъ, защото го иска нѣкой си г. Димитровъ, нито защото го иска нѣкакъвъ си тѣсняшки рудничарски съюзъ, нито пъкъ го давамъ, защото нѣкой ще ми го наложи насила.

М. Такевъ: Азъ съжалявамъ, че не бѣхъ тогава министъръ . . .

Г. Димитровъ: Ще ме застрѣляшъ!

М. Такевъ: Ще Ви застрѣлямъ. Нѣма да оставя да загине България. Това да го знаете.

Ю. Юрдановъ: Вие опропастихте България.

М. Такевъ: Вие я опропастихте. И азъ съжалявамъ, че г. министърътъ отговаря само за васъ, когато трбва да отговаря за Камарата.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Азъ не отговарямъ само за тѣхъ, отговарямъ за Камарата.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

М. Такевъ: Нѣма да оставимъ да опропастите България.

Г. Димитровъ: Вие съ вашето безумие я опропастихте.

Х. Кабакчиевъ: Политически банкрути, такива! И вие, земледѣлцитѣ, възхищавайте се сега отъ политически банкрути въ лицето на г. Такева.

Г. Димитровъ: А утрѣ ще плачатъ противъ болшевишкия тероръ! Герои!

Х. Кабакчиевъ: На вашата съвѣсть лежи кръвта на русенскитѣ жертви и кръвта на жертвитѣ около Княжево.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Това, което е рѣшено отъ мене, е рѣшено много по-рано, отъ когато е напечатанъ позивътъ, защото ирезговорътъ, който имахъ по телефона съ г. Димитровъ, е прѣди датата 17 февруарий — азъ го каия да отговори.

Г. Димитровъ: Тогава казахте, че само сте внесли за разглеждане въпроситѣ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Внесени сж въпроситѣ, които сж отъ компетенцията на Народното събрание.

И. Януловъ: Всичкитѣ 20 искания на работниците сж задоволени.

Г. Димитровъ: Окончателно рѣшение, Ваше, по тѣзи въпроси нѣмаше.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Моля Ви се, недѣйте ме прѣсича, азъ не Ви приемамъ вече за свидѣтель. Г. г. народни прѣдставители! За мене, значи, стана ясно, че мизерията, въ която сж поставени работниците въ мината „Перникъ“, необходимостта на държавата да произвежда въглища, грижата, която ние трбва да имаме, за да поддържаме живота и здравето на работниците, сж задачи на държавата, и въ тѣзи направления ние трбва да имъ се явимъ на помощъ. И азъ дадохъ това, което считамъ по съвѣсть, че е максимално възможно да се даде. На него възражение не правятъ.

Какво давамъ, г. г. народни прѣдставители? Прѣди всичко, този въпросъ е миналъ и въ Министерския съветъ и правителството се съгласи да направи увеличение, съгласи се да внесе законопроектъ, за да се изплатятъ двѣтѣ петинки на работниците въ единъ непродължителенъ срокъ, максимумъ до 1 августъ т. г., но да не е мѣсечно, което е било неудобно. Каквото давамъ, г. г. народни прѣдставители, г. Георги Димитровъ знаеше още на 15 февруарий, че го давамъ, знаеха го и работниците отъ мината „Перникъ“ при второто имъ явяване при мене, защото имъ бѣ съобщено чрезъ директора още на 15 февруарий и нѣма кой да ви слуша, като казвате, че не сте знаели. Вие приказвате, защото сега нѣма кой да провери тѣзи работи, а азъ заявявамъ, какво съмъ казалъ на съответнитѣ органи въ министерството и заявявамъ, какво тѣ сж доложили тамъ и на мене. На женитѣ и дѣцата основната заплата на день, безъ добавѣчното възнаграждение, е била отъ 1-50 л. до 2-90 л. до 1 ноемврий, при Сакжзова става отъ 4 до 5 л., азъ давамъ отъ 5-50 до 6 л.; това е 266%.

Министъръ А. Ляпчевъ: Какво искатъ повече работниците?

Г. Димитровъ: Вие давате! Държавата дава.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Държавата дава, разбира се, но чрезъ мене. По движението, г-да, на маневристътъ, коняритъ и пр., основната имъ заплата на денъ, безъ добавъчното възнаграждение, е била до 1 ноемврий отъ 2-90 до 3-90 л., при г. Сакжзова става отъ 5 до 6 л., сега става отъ 6 до 7-50 л.; майстори: копачи, подпирачи и т. н. до 1 ноемврий сж получавали отъ 4-40 до 4-90 л., при г. Сакжзова отъ 6-50 до 7 л., а сега става отъ 7-50 до 8-50 л. Имате ли вие да възрадите нѣщо противъ тѣзи увеличения? И ако г. Сакжзовъ наврѣмето не е могълъ да ги даде по редъ други причини, какво струваше на едно работничество, което иска да служи на производството на мината, да прѣдяви едно искане за увеличение на заплатитѣ? Това работничество го получи, когато то се яви при мене мирно и тихо. Работниците ме изслушаха, г. Димитровъ казваше: „Сега трѣбва да рѣшите окончателно въпроса“, но тѣ се съгласиха комисията да го проучи — тѣ сж много по-отстъпчиви. И ако не се дава заповѣдъ отгорѣ на 10—20 души, на една група отъ вашитѣ тамъ, работничеството ще се чувствува много доволно отъ тѣзи увеличения, които се правятъ. Г. г. народни прѣдставители! Обещанието на г. Сакжзова за 8-часовъ работенъ денъ е фактъ свършенъ; реализирано е прѣди моя отговоръ. 36 ч. непрекъснатата недѣлна почивка има. Извънреднитѣ часове се плащатъ специално. Премия тоже се дава. Командированитѣ пари ще се изплащатъ най-късно единъ мѣсець слѣдъ командировката — това сж сѣ тѣхни искания — медицинска помощ, прѣгледъ и аптека — безплатно. Жилища — при първа възможностъ; това е дългъ на държавата да ги направи; елате, помогнете да се направятъ жилища на работниците! Отпускъ по домашни причини и безплатно пътуване по желѣзницитѣ. По отношение на прѣхраната, обѣдлото и пр., г. г. народни прѣдставители, желанието ми е било, и нарежданията мои, и молбитѣ къмъ военния министъръ многократни сж били: да се подобрява и подобрява храната на работниците въ мината „Перникъ“. Къмъ тая заплата, която днесъ държавата дава, която е увеличена съ 600% и повече отъ първоначалната заплата до 1 ноемврий и върху която ние чрезъ законодателството дадохме едно добавъчно възнаграждение, което удвоява тая заплата, като турите и премията за производство надъ 400 кгр. дневно, което е минималното, което трѣбва да се получи на денъ за всѣки работникъ, по 2 ст. на левъ и отъ която премия единъ добъръ работникъ може да получи 3, 4, 5 л. допълнително — вие имате една много разширена заплата на работниците. Азъ давамъ тѣзи заплати отъ сърце, т. е. азъ, като прѣдставител на държавата, смѣтамъ, че трѣбва да се дадатъ на работниците и ги давамъ. Къмъ това, г. г. народни прѣдставители, дава се хлѣбъ на всѣки работникъ, който е вънъ на пол-лека работа, 800 гр., а на работниците съ по-тежка работа — 1 кгр., на рудничаритѣ 1 кгр. и 200 гр.; дава се месо по 400 гр., даватъ се достатъчно тлѣстини и отъ всичко това се приготвя топла храна на работниците. И за да гарантираме добрата храна, урежда се единъ надзоръ на работниците върху кухнята. Какво, собствено, вие искате днесъ отъ държавата, питамъ азъ? Какво иска Рудничарскиятъ съюзъ, има ли неудовлетворено искане на рудничаритѣ? Вие нѣма да получите отговоръ на този въпросъ.

Но, г. г. народни прѣдставители, когато ние даваме, за да живѣятъ хората, когато даваме, за да подобримъ производството, да усилимъ силата на българската държава, да я поставимъ по-добре и вътрѣшно и външно, въ този моментъ вече става подготовката, за да се дезорганизира производството. Господата ни казватъ: „Какво правите вие тамъ въ мината „Перникъ“?“ Г. г. народни прѣдставители! Това сж една шепка хора, които иматъ най-неприлични отношения къмъ единъ министъръ, който ги задоволява, който говори: „Не плачете вие за мината „Перникъ“, Вашиятъ плачъ е фарисейски“ — това е официаленъ документъ на работникъ, който го е изпратилъ на министра си — които отправятъ закана: „Трѣбва да минете или вие прѣзъ нашитѣ трупове, или ние прѣзъ вашитѣ“ (Възражения отъ групата на тѣснитѣ социалисти) Когато имамъ свѣдѣния за вашитѣ дѣйствителни закани, когато азъ зная това, искамъ ей-тукъ да ме опровергавате. Когато депутатията излѣзе отъ моя кабинетъ и азъ задържахъ Георги Димитровъ да му обърна вниманието върху сериозността на положението, тогава Георги Димитровъ каза: „Азъ за тѣхнитѣ искания стачка не правя; то е за други политически цѣли“. Опровергайте го да Ви чуе свѣтътъ.

Г. Димитровъ: Какво заблуждавашъ!

В. Коларовъ: Вие сами опровергавате клеветата, че Георги Димитровъ подстрѣквалъ къмъ стачка.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Какво правя азъ, то е другъ въпросъ. Това е декларация на Георги Димитровъ, и азъ го каня да я опровергае.

Г. Димитровъ: Това не е вѣрно. Казахъ Ви туй: сега нѣма да се прави стачка.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Азъ не съмъ взелъ никакви мѣрки и не съмъ искалъ да взема никакви мѣрки. Г-да! Ако щете да бждете вие, ако щатъ да бждатъ други, но когато България има едно национално богатство, безъ което животътъ ѝ не е възможно днесъ, ще се употребятъ всички старания и всички грижи, за да може да се гарантира това богатство. Ние имаме оплакване отъ управлението, че може да се разстроятъ и инсталациитѣ, и тогава съ мѣсеци врѣме ние не ще можемъ да ги поправимъ, а кюмюръ отъ Англия тая година не може да дойде. Трѣбва да бжде безуменъ човѣкъ, за да не вземе грижи да охрани националното богатство. А азъ не се съмнѣвамъ, че вие искате да използвате мината „Перникъ“ за ваши тѣщи политически цѣли. (Ржкоплъскане отъ групата на широкитѣ социалисти) Азъ не ви съчувствувамъ на васъ, на вашитѣ идеи. Вашитѣ цѣли не сж мои цѣли. Нѣма нужда да ме отождествявате съ васъ. И азъ съмъ длъженъ тукъ да дамъ на работника това, което моята свѣсть ми позволява да му дамъ. Азъ му го дадохъ, и вие дума не казахте противъ това. Но слѣдъ като се даде на работниците това, на 15, обявлението на директора е отъ 16, господинътъ вече го знае по телефона, заминава за Кюстендилъ, за да прикрие пята си, връща се и работниците знаятъ, че той отива къмъ „Перникъ“. Телеграми, писма, сношения. Кажете ми вие, какво трѣбваше да се направи? Какво е направилъ командантътъ, не знамъ. (Възражение отъ групата на тѣснитѣ социалисти) Стига, бе! — На мене цивилното управление ми долага, че командантътъ помолитъ работниците да не отиватъ, да си гледатъ работата, толкова повече, че сж обявени всичкитѣ подобрения. Казва имъ: „Ако искате, трима-четирима може да отидатъ“. Отишли трима-четирима, набрали се и други хора. Това сж войници, той е командантъ — разправяли се. Прѣдставете си вие едно такова състояние: били командантъ, той билъ стрѣлялъ. Прѣдставете си го тъй, както тѣ го казватъ; каква е грижата на едно правителство, което трѣбва да запази това богатство? Да остави тѣсницитѣ, противъ които и азъ съ цѣлата си душа съмъ, да бждатъ господари на националното богатство? Не! Но войската да е била пратена по рѣшение на Министерския свѣтъ, че и по мое рѣшение и съгласие, да трепе хората и да разваля Рудничарския съюзъ, да арестува Георги Димитровъ — това е лъжа. (Възражение отъ групата на тѣснитѣ социалисти) Нито е било, нито може да бжде. Георги Димитровъ биде докаранъ тукъ и пуснатъ. Това показва, че той не е арестуванъ, за да бжде лишенъ отъ свобода, а е задържанъ, за да не отиде тамъ да пакости. На войската е казано: всѣки, който си позволи да пакости, ще бжде арестуванъ.

Г. Димитровъ: Какво безчестие вършите вие сега като министъръ!

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: На 16 се обявява публично, че тѣзи искания сж удовлетворени, и понеже се знае, че работниците нѣма какво повече да искатъ, той се готви тамъ далавера да прави. Понеже нищо не можа да направи, г. г. народни прѣдставители, види се, той дава тия нареждания и се прѣскаатъ позиви — това ужъ широкитѣ социалисти били написали. Лепятъ го по улицитѣ тѣхни хора...

Нѣкой отъ тѣснитѣ социалисти: Ваши. Вие ги пратихте тамъ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Това е лудница, г-да. А бе тая нещастна България какъ може да гледа тия работи? На какво прилича? Г. г. народни прѣдставители! При мене има единъ позивъ, за който отговорностъ тѣ не могатъ и не желаятъ да поематъ и казватъ, че мои агенти, широкитѣ социалисти, го прѣскали. Това може да говори само единъ безсвѣстенъ човѣкъ, единъ човѣкъ безъ

чувство на отговорност, единъ страхопъзлю, който нѣма куражъ да понесе отговорността за своитѣ думи. (Възражение отъ групата на тѣснитѣ социалисти)

Прѣдседателъ: (Звъни)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: (Чете) „Враговетѣ“ — казва се въ тоя позивъ — „се вдигнаха“. — Чункимъ, дадохме максимални заплати, нѣма вече мѣсто за негодувание, ще има производство, тѣснитѣ не могатъ да използватъ мината „Перникъ“ за политически цѣли. — (Чете) „Нашиятъ дългъ е да се защитимъ. Да напуснемъ масово работата! Всѣки по домоветѣ си!“

Х. Кабакчиевъ и други: Това е мръсна провокация на министра на труда!

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Всички реватъ изъ единъ гласъ — „Провокация!“ Но кажете ми, г. г. народни прѣдставители, кой има интересъ . . .

В. Коларовъ: (Възразява нѣщо)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Коларовъ! Не очаквахъ поне ти да вземешъ думата срѣщу мене.

Т. Петровъ: Нашиятъ позивъ е подписанъ и носи нашитѣ имена, а това е анонименъ пасквилъ на нашитѣ провокатори.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: И ти ли нѣщо ще кажешъ? Азъ не говоря за вашия депутатски позивъ.

Х. Кабакчиевъ: Той е въ 5 хиляди екземпляра, той носи и моето име и имената на всичкитѣ мои другари.

Прѣдседателъ: (Звъни)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Сѣ хубави имена!

Х. Кабакчиевъ: Това е провокация и пасквилъ. Трѣбва да ви изобличимъ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Вие чухте одева да казватъ, че три мѣсеца и половина Сакъзовъ нищо не е отговорилъ. Опровергахъ ги — мълкнаха. Но намѣриха защита, че това било формално. Ама около тия формалности се вдига тая вѣрва. И азъ имамъ тукъ официално изпратенъ позивъ, отлепенъ, съ подписи и слѣдното съдържание: . . .

В. Коларовъ: Залепенъ отъ зашитѣ и отлепенъ отъ нашитѣ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Чакай, Василъ Коларовъ. Тебе случайно ти е мѣстото тамъ. (Прѣрекание между групата на тѣснитѣ социалисти и И. Януловъ)

Прѣдседателъ: (Звъни)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Значи, дѣлото имъ е толкова несериозно, толкова опасно, толкова не струва, щото тѣ считатъ за добръ да се откажатъ отъ него. Кой го е направилъ? Агенти-провокатори широки социалисти. Г. г. народни прѣдставители! На ваше разположение е. (Показва единъ позивъ) Това е отъ мѣстния работнически комитетъ къмъ другаритѣ рудничари отъ мѣстната партийна група. За тѣхно удоволствие, ще намѣримъ и кой го е писалъ. И печатътъ е тѣхенъ, тѣснѣшки — на партийната организация, а не на Рудничарския съюзъ. Арткъ, вашия печатъ не взехме!

Х. Кабакчиевъ: Разбихте клуба, взехте архивата, взехте печата и вкарехте вътрѣ ваши агенти и войска. Подда, мръсна политика!

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Нищо подобно, г. Кабакчиевъ.

В. Коларовъ: Рудничарския домъ обрехте, взехте архивата. Тамъ сега е казарма!

Прѣдседателъ: (Звъни)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. Коларовъ! Недѣй говори и ти, че не знаешъ нищо. — Лепятъ позиви съ печата

на господата, тѣснѣшкия партиенъ печатъ, и тѣзи, които ги лепятъ, сѣ тоже отъ тѣзи, които сѣ съ насъ. Ние ще ги посочимъ имената на тѣзи, които ги лепятъ, за да видите, че сѣ членове на вашата партия.

Х. Кабакчиевъ: Разбихте шкафоветѣ на синдиката, откраднахте архивата!

Прѣдседателъ: (Звъни)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Това е лъжа. Азъ ви говоря за Перникската партийна организация, а не за съюза.

В. Коларовъ: Идете тамъ и вижте. Пратихте ваши хора. Не Ви е срамъ! Това било лъжа!

Х. Кабакчиевъ: (Къмъ министъръ д-ръ П. Джидровъ) Трѣбва да мълчите, ако имате елементарна съвѣсть. Не Ви е срамъ!

В. Коларовъ: И това въ момента, въ който министърътъ на труда прѣдставлява българското организирано работничество прѣдъ международния пролетариатъ. Позоръ! Скандалъ!

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Това е лъжа. Г. Коларовъ! Не се тревожете много.

Х. Кабакчиевъ: Фалирала политика! Служите си съ фалшифицирани документи. Вашето дѣло е изгубено. Вие сте пропаднали.

Прѣдседателъ: (Звъни)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Срѣщу кръска не съмъ дълженъ да взема мѣрки. Вие виждате какъ фактически стоятъ работитѣ, единъ фактъ отъ значение не признаватъ. Когато ги поставишъ да отговарятъ, дори ги е срамъ понѣкога да се отрѣкатъ. Най-сетнѣ, азъ ако знамъ, г-да, че вие тамъ имате организиранъ планъ да работите, да държите съ тероръ работниците, да можете въ нѣкой моментъ да разрушите инсталациитѣ и да можете да спрете стопанския животъ на България, вие, нѣколко души неотговорни, азъ нѣма да се поколебая да взема мѣрки да огранича вашата дѣятелностъ.

Г. Димитровъ: Вие ги взехте.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Азъ имамъ този куражъ да ви го кажа тукъ, прѣдъ васъ. Но нито една капка кръвъ, нито едно беззаконие, за каквото вие приказвате! Какви сѣ военнитѣ мѣрки? Дали сѣ тѣ на законно основание или не, вие ще чуete отъ този, който ги е взелъ.

В. Коларовъ: Вие ще си омиеете рѣцѣтъ като Пилата.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Азъ не си омивамъ рѣцѣтъ, азъ само ви казвамъ въ отговоръ на това питане, че въ продължение на по-малко отъ мѣсецъ вѣрме съмъ направилъ за мината „Перникъ“ това, което отъ десетъ години не е направено и което е възможно да се направи. . . .

Х. Кабакчиевъ: Което искаше Рудничарския съюзъ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Значи, не опровергавате. . . . противъ което не може и дума да се каже. Това е моята задача като министъръ на труда. И азъ задоволявамъ работниците съ пълно съзнание, че извършвамъ едно право, едно добро дѣло за България. (Рѣжко-плѣскане отъ групитѣ на блока)

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Питането отколѣ мина, но при всичко туй въпросътъ е много важенъ не само по конкретния случай съ мината „Перникъ“, а изобщо за политическия животъ, особено за стопанския животъ, въ който се намира нашата страна, и за всичко онова, което прѣдстои на нашата страна, да се разбере отъ прѣдставителитѣ на народа, за да може дѣйствително България да лѣкува своитѣ дълбоки рани.

Г. министър Сакжзовъ и неговият замѣстникъ направиха, азъ ще кажа, повече отъ възможното. Г. Сакжзовъ прѣдъ мене пролѣ и нѣколко съзла, когато той видѣ, че макаръ да се дава всичко, не се задоволява неправдата, не възнаграждението на труда спрѣмо другия трудъ — защото всѣко възнаграждение е относително — но се отмъщаваша, се негодува и се проявява злоба, краятъ на която не се знае кѣдѣ ще отиде. Азъ отбѣлзвамъ единъ фактъ, на който бѣхъ свидѣтель. Уважаемиятъ замѣстникъ г. Джидровъ, отиде още по-нататъкъ. Той изброи какво е направилъ г. Сакжзовъ и какво е направилъ той. Направи се това, г. г. народни прѣдставители, че когато се погледне внимателно, не се знае дали трудътъ се възнаграждава или мързелътъ.

Х. Кабакчиевъ: Bravo! Говорете.

Министъръ А. Ляпчевъ: Изслушайте ме. Но азъ въ тая тема нѣма да навлизамъ. Фактъ е, обаче, че производството въ мината отъ срѣдно на работникъ 500—600 кгр. не може да се качи дневно на повече отъ 300 кгр., а има случаи и 215—218 кгр. — по-малко отъ половината, отъ най-малкото, нѣкога, а да не говоримъ за нормалното порано; тогава ще излѣзе наявѣ коя е причината.

Х. Кабакчиевъ: Вие сте виновни за това.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ съмъ виновенъ за всичко! Единъ човѣкъ, който наблюдава отъ вънъ, прѣди нѣколко дена ме посети и ми каза: „Вие имате 5 хиляди работници, но тѣ работятъ колкото за хиляда“.

Н. Харлаковъ: Значи, нѣма организация.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ не искамъ да навлизамъ въ подробности; ако господата искатъ, ще навлѣза. Въ понеделникъ на 17 м. м. въ 12½ ч. прѣзъ нощта, понеже съмъ далъ заповѣдъ да ме държатъ всѣкога въ течение на работата, бивамъ събуденъ, долагамъ командантътъ: „Пристигналъ съ тренъ отъ Кюстендилъ народниятъ прѣдставителъ Димитровъ“. Сжщиятъ денъ, къмъ 6½ ч., по молба на одного отъ господата, който се бѣше изпоплашилъ, че ще стане нѣщо като скандалъ съ г. Димитрова, азъ извикахъ команданта и му казахъ да бѣде крайно внимателенъ, да каже на работниците, че могатъ да изпратятъ трима или петъ свои пратеници при тѣхния съмишленикъ г. Димитрова, но тѣла да отиде, да напуснатъ галериитъ, това нѣма да се търпи, а на г. Димитрова да каже да си отиде въ вагона и да му прѣдаде, че нѣма да добие разрѣшение да слѣзе въ мината, която е казарма.

Отъ групата на тѣснитѣ социалисти: А-а-а!

Министъръ А. Ляпчевъ: Да, да, азъ ще ви кажа защо е казарма; изслушайте ме.

Министъръ С. Костурковъ: Тя е милитаризирана, тя е казарма.

Министъръ А. Ляпчевъ: И можахъ да успокоя господата, че въ понеделникъ къмъ 4½—5 ч., слѣдъ отговора на команданта, нищо опасно за народния прѣдставителъ г. Димитровъ нѣма и не може да има, че дѣйствително е станало едно събрание къмъ 2 ч. слѣдъ обѣдъ на 16 число отъ 400—500 миньори, за да посрещнатъ г. Димитрова, но че този командантъ имъ е далъ съвѣтъ — това азъ не съобщихъ — да пратятъ депутация, защото Димитровъ нѣма да бѣде допуснатъ да влѣзе въ мината. Въпрѣки всичко това, г. Димитровъ е слѣзълъ и командантътъ, който е търсилъ вагона да го види, се е натъкналъ на една група отъ 40—50 миньори, които пипватъ команданта и го хвърлятъ.

Г. Димитровъ: Не е вѣрно.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. Димитровъ! Азъ нѣмамъ интересъ да лъжа, азъ прѣдавамъ онова, което съмъ слушалъ. Заявявамъ Ви, че азъ ще поставя подъ слѣдствие и команданта.

Г. Димитровъ: Оставяте го още тамъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ съмъ далъ вече нареждане този командантъ да не бѣде вече тамъ. Обаче азъ имамъ донесение, че командантътъ е билъ отнесенъ отъ

тѣлпата и ударенъ, и когато го отнасяли, той е стрѣлялъ въ въздуха. Удряли сж го съ тояги по ржката и по главата. Въ туй врѣме пристигатъ още два трена: единиятъ отъ къмъ Батановци, а другиятъ отъ къмъ Църква. Тѣзи трене докарали работници. На тѣхъ е имало около 200—300 души работници и по този начинъ тѣлпата се е увеличила — отъ 40—50 души станала на 350. Войниците сж около 30 души; прѣснати по цѣлото протежение, тѣ се изгубватъ въ тая тѣла и г. Димитровъ, който знае — не е вѣрно, че не знае — че той не трѣбва да отиде въ мината, отива тамъ.

Г. Димитровъ: Прѣдупрѣдили ли сте ме Вие нѣкога? И азъ не признавамъ подобна Ваша заповѣдъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. Димитровъ! Вие ходихте тамъ и по-рано и бѣхте прѣдупрѣдени; Вие имате възможностъ да кажете на вашитѣ съмишленици, нещастни работници, че нѣма защо да отстраняватъ команданта като власт, който е искалъ да Ви се прѣдстави и да Ви говори и да научите за послѣденъ пжтъ, че не трѣбва да влизате въ мината, която е казарма. Но Вие не слушате; напротивъ, Вие, тържествуващо, че сте сломили една власт, че за мигъ сте станали побѣдителъ, начело на тая тѣла отивате въ мината. Първата моя грижа бѣше да кажа на този командантъ да бѣде спокоенъ и да не прѣдприема нищо, защото азъ не искамъ да се шегувамъ, когато една държавна власт ще упражни своята сила. Безъ да търся министъръ-прѣдседателя и министра на промишлеността и труда, за да отговоря на моя дългъ като воененъ министъръ — а той е, да запазя авторитета на властта, защото азъ не мога да допусна командианти да се биятъ отъ когото и да е — азъ повикахъ началника на военно-инспекционната областъ въ София г. генералъ Нерезовъ. Къмъ 2 ч. той успѣ да дойде и азъ му казахъ: ще пратите единъ тактиченъ, но съ здрави мишци и силенъ умъ офицеръ и съ достатъчно военна сила; който ще отиде и ще внесе редъ въ тая мина, и че тамъ ще трѣбва да се разбере, че въ България има една държавна власт, която е подъ контрола на народното прѣдставителство и че друга власт нѣма. Тѣзи разпоредби се изпълниха и г. Димитровъ, който е тържествувалъ до 4 или 5 ч. на 18 число, като единственъ господаръ на мината, ...

Г. Димитровъ: Нищо подобно нѣма; азъ пжтувахъ за София. Защо разправяте подобни дивотии?

Министъръ А. Ляпчевъ: Когато е дошълъ на гарата, било му е казано: „Г. Димитровъ! Ще си вървите въ София“. Той е заявилъ, че му се накърнявала властта, която има и кой смѣлъ да му каже да си върви въ София и съ 5-6 души протестиралъ; тогава сж го отстранили отъ мината и сж го докарали тукъ

В. Коларовъ: Нѣмате право да го арестувате.

Министъръ А. Ляпчевъ: Той не е арестуванъ, а е отстраненъ отъ мината.

Х. Кабакчиевъ: Арестуванъ е като депутатъ.

Г. Димитровъ: И докаранъ по заповѣдъ на г. министъръ Ляпчевъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Може би ще бждете и арестуванъ. (Глъчка)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да!

Х. Кабакчиевъ: Нѣмате право по конституцията да арестувате народенъ прѣдставителъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. Димитровъ пристигна тукъ и ми съобщаватъ. Първото ми питане бѣше, има ли постановление на сѣдебния слѣдователъ противъ г. Димитровъ? Нѣма, и го освободихъ. Това е отстранението на г. Димитрова.

Г. Димитровъ: Заповѣдта бѣше да бѣда арестуванъ, а не отстраненъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Колкото до останалитѣ миньори, какво става, г. г. народни прѣдствители? Г. министърътъ, управляващъ Министерството на труда, ви описа какъвъ духъ владѣе въ мината „Перникъ“. Не знаа дали забѣлзахте, но нѣма тукъ г. Димитъръ Благоевъ — той ще ви

потвърди. Той направи единъ укоръ силенъ за г. министра — вие направихте всичко, искаше да каже г. Благоевъ, но подчинихте ли се на работническия съюз? Значи, въпросътъ е въ подчинението, а не какво е направено.

Х. Кабакчиевъ: Не е казалъ такова нѣщо.

Министъръ А. Ляпчевъ: За да ви докажа какво е подчинението, азъ имамъ тукъ редъ документи, такива, които доказватъ нѣщо повече, отколкото позивътъ, който се обявява за апокрифенъ, за неизходящъ отъ тѣхна страна.

Х. Кабакчиевъ: Провокаторски позивъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ имамъ документи съ ваши подписи, адресирани до мене, които вие сте забравили. Тѣ сж отъ прѣди 3-4 дни. Слушайте. На 17, сжщия денъ, прѣди идването на г. Димитрова, се телеграфира до министра на войната, между другото, и това, че 20 дни и пр. се чака, за да бждатъ удовлетворени, но нищо не е направено, и че послѣдицитъ отъ всичкото това протакане на въпроса ще паднатъ върху самото правителство. Друга телеграма, отъ сжщия денъ: копачитъ ще напуснатъ подземията, ако не стане това или онова.

В. Коларовъ: Четете всичко, г. Ляпчевъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Ще чета всичко: (Чете) . . . „ако не бждатъ задоволени исканията имъ, прѣдъявени отъ работническата комисия относно заплатитъ имъ. Снемаме всѣка отговорностъ за послѣдствията. Отговорътъ ви по прѣдставения протоколъ е незадоволителенъ“ и т. н. Ще дойде и по-важното за васъ. Получавамъ телеграма за станалото — вече отъ директора на мината: (Чете) „Снощи — за 17 се говори — една частъ отъ работниците отъ втора смѣна напусна работата единъ часъ прѣди отпѣдленото време — за да посрѣщатъ г. Димитровъ — а голѣма частъ отъ третата смѣна започна работата 3 часа по-късно“. Въпросътъ е за пертурбации въ мината. — „Напусналитъ работна работници се събраха на гарата, дѣто причакаха пжтуващия съ влака отъ Кюстендилъ Георги Димитровъ, когото, като се противопоставиха на властта, докараха въ рудничарския домъ, дѣто имъ е държалъ рѣчъ. Войската е била безсила да се противопостави на работниците. Стрѣляли сж отъ двѣтъ страни. Наранявания нѣма. Отбѣлязватъ се частични побоища. Днесъ всичко върви редовно и нормално“. Докладътъ къмъ тази телеграма отъ страна на управлението нѣщо повече не съдържа, но започва съ единъ протестъ отъ страна на господата, едно писмо-протестъ и двѣ телеграми отъ тѣхъ. Вече тѣ не сж апокрифни — тукъ сж тѣхнитъ подписи.

В. Коларовъ: Които сж печатани въ „Работнически вѣстникъ“.

Министъръ А. Ляпчевъ: Кждѣ сж печатани, не знамъ, но азъ се удивлявамъ, като виждамъ, че тукъ сж вашитъ подписи.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: И точно тѣхниятъ езикъ. Ще Ви намѣримъ и човѣка, който го е писалъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: (Чете) „До г. министър-прѣдседателя, г. министра на войната и г. министра на труда, София, 18 февруарий 1919 г. Г. г. министри! Въпрѣки многократнитъ обещания, правителството и до днесъ не изпълни най-важнитъ искания на рудничаритъ въ Перникъ. Напротивъ, то продължава да ги прѣдизвиква съ незаконни и неоправданитъ извънредни военни мѣрки въ мината, които отнематъ елементарнитъ свободи и права на рудничаритъ. Вчера, по нареждането отъ правителството, военниятъ командантъ въ Перникъ се е опиталъ да арестува нашия другаръ народенъ прѣдставителъ Георги Димитровъ. Днесъ, по нареждане отъ правителството, въ Перникъ е изпратена войска и Георги Димитровъ е зрестуванъ. Ние протестираме противъ тази прѣстъпна провокация и искаме незабавното освобождение на Георги Димитровъ“. До тукъ добръ, макаръ че исканията на работниците на 18-и сж удовлетворени.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: На 15-и Георги Димитровъ ги знаеше отъ мене. (Възражения отъ групата на тѣснитъ социалисти)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

Министъръ А. Ляпчевъ: „Не забравяйте, че ако се опитате съ въоръжена сила да смажете движението и организацията на рудничаритъ, задъ тѣхъ ще застанатъ, сплотени като единъ човѣкъ, стотинитъ хиляди работници и безимотни селяни въ цѣлата страна. Заявяваме Ви, че тежката отговорностъ за послѣдицитъ отъ конфликта, който правителството умишлено прѣдизвиква въ Перникъ, ще носи правителството и лично Вие“.

Нѣкой отъ групата на тѣснитъ социалисти: То се знае.

Министъръ А. Ляпчевъ: Абсолютно нищо умишлено нѣма. — Слѣдъ това слѣдватъ телеграмитъ, които сж тоже характерни. — На това писмо сж се подписали: „За парламентарната група на Работническата социал-демократическа партия: Д. Благоевъ, Х. Кабакчиевъ и В. Коларовъ“. Слѣдва телеграма отъ 19-и. Разказва се какво е станало въ мината „Перникъ“: (Чете) „Това е грубо противозаконие и едно безподобно провокаторство съ най-тежкитъ възможни послѣдствия за производството на въглища и за реда въ мината. Съ това се провокиратъ не само рудничаритъ, но и цѣлото работничество въ България. Не може да се очаква спокойна работа при подобни беззакония и прѣдизвикателства въ мината, ако ще би и цѣлата българска армия да пратите тамъ“. — Азъ ще ви докажа, че спокойствието е настанало слѣдъ това. — „Най-настоятелно искаме веднага да бждатъ освободени задържанитъ рудничари и повърнати въ мината, както и да се спратъ всички по-нататъшни прѣслѣдвания тамъ. Ние се считаме длъжни да ви прѣдупрѣдимъ, че ако това не направите, неизбежни сж най-сериозни усложнения, отговорността за които въ такъвъ случай ще носите лично Вие и правителството“. Между тѣзи усложнения, г. г. народни прѣдставители, е най-главно слѣдното. Както г. министърътъ на труда каза, така и азъ имамъ свѣдѣния, постоянни донесения, че тѣзи господа, които искатъ да бждатъ сила и съ сила да наложатъ своята властъ, сж били готови, или сж го казвали най-малко като заплаха — защото още не сж го изпълнили — че тѣ сж въ положение така да разрушатъ мината, щото тя дълго врѣме да не може да работи.

В. Коларовъ: Това сж ваши легенди.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ ви прѣдавамъ това съ всички ония ограничения, които направихъ, а вие отправяте тукъ закани.

Х. Кабакчиевъ: Ние ви казваме, че цѣлата работническа класа ще се вдигне. Това ви казваме, вие не го разбирате. Рудничарскиятъ съюзъ не е изолиранъ — той се бори заедно съ 20 хиляди организирани работници въ България.

Министъръ А. Ляпчевъ: Слѣдъ тази телеграма, слѣдъ това писмо, слѣдва позивътъ въ мината „Перникъ“.

Х. Кабакчиевъ: На вашитъ агенти-провокатори.

Министъръ А. Ляпчевъ: Съмнѣние не може да има, че за тая мина, историята на която не мога да разправамъ, отъ 3-4 мѣсеца се правиха всички възможни опити, безъ всѣка смѣтка за народното стопанство, за да се задоволятъ тия хора. Слѣдъ всичко онова, което каза г. Джидровъ, че се даде, ако бѣха работили относително добръ, не усилено, биха получили сръдно 25 л., като ще получаватъ безплатно храна, жилище, освѣтление, дрѣхы, обуца и т. н. и надъ всичко това облаги за минало врѣме. Обаче тази мина не се успокоява. Защо? Съзтитъ на г. Сакъзовъ ми казваха: защото има хора, които не желаятъ да има спокойствие.

Х. Кабакчиевъ: Съюзътъ не желае да мине къмъ партията на г. Сакъзова, затуй плаче той.

Министъръ А. Ляпчевъ: Войскава частъ отиде и се изложи на студъ, на калъ — бѣше единъ отъ днитъ съ доста лошо врѣме — тѣзи синове на български граждани, които изпълняватъ военната си повинностъ, отидоха да спятъ на открито поле. Защо?

Х. Кабакчиевъ: По ваша вина.

Министъръ А. Ляпчевъ: За да въведе редъ, азъ не можехъ да се огранича само съ отстранението на г. Димитрова; азъ трѣбваше да направя още дѣлъ други нѣща: първо, да се изловятъ всички ония, които сж си позволили да внасятъ пертурбации въ една не само милитаризирана, а мобилизирана мина, . . .

Х. Кабакчиевъ: Дѣ е указътъ ви за мобилизация?

Министъръ А. Ляпчевъ: Всичко ще ви кажа, търпение. — дѣто всѣки единъ работникъ се счита въ пълния смисъл на думата войникъ, и войникъ не въ мирно врѣме, а войникъ въ военно врѣме, и отговаря съ всичката строгостъ прѣдъ законитѣ.

Н. Харлаковъ: Търсите обяснение на слабото производство. Ето, това е.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ трѣбваше да заповѣдамъ и заповѣдахъ да издирятъ всички ония, които внасятъ пертурбации, бъркотии, и които не се подчиняватъ на реда.

Х. Кабакчиевъ: Най-добритѣ работници взехте отъ тамъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Единтѣ отъ тѣхъ, които сж взели участие въ побоя, нанесенъ на команданта, и които не се подчинили на неговитѣ прѣки заповѣди, ще вървятъ подъ съдъ, а другитѣ отъ тѣхъ не мога да ги държа въ сжщата мина.

Х. Кабакчиевъ: Агентитѣ на г. Джидровъ сочатъ кои сж тѣсни социалисти и членове на съюза, и вие тѣхъ арестувахте.

Министъръ А. Ляпчевъ: За да има редъ, тѣхъ ще ги пратя другадѣ, но абсолютно въ нищо нѣма да накръпна нито тѣхното здраве, нито тѣхната свобода като военни — тѣ сж войници — нито пъкъ ще намаля тѣхнитѣ заплати, които сж получавали тамъ. Едно, обаче, ще направя: тѣзи хора нѣма да ги държа въ мината „Перникъ“, а ще ги пратя другадѣ, дѣто азъ имамъ пълно право да пращамъ всѣки единъ войникъ, който е мобилизиранъ.

Х. Кабакчиевъ: Нѣмате право. Вие не можете да пращате на заточение. Каторжна работа нѣма у насъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Слѣдъ като стана това, г. г. народни прѣдставители, отъ сжщитѣ господа получавамъ една друга телеграма, но, забѣлжете, съ малко по-голямъ маждростъ, не така заканителна, като по-прѣдишната. Тя гласи: (Чете) „Въпрѣки нашия протестъ отъ вчера, по ваша заповѣдъ снощи сж арестувани въ Перникъ 200 рудничари“, — да се забѣлжи, арестуванитѣ рудничари сж всичко на всичко съ двѣтъ жени на първо врѣме 127 души, а не 200.

В. Коларовъ: „На първо врѣме“.

Министъръ А. Ляпчевъ: И послѣдно досега. Утрѣ не зная какво може да стане (Продължава да чете) „... между които и жени, и откарани въ крѣпостъта Сливница. Тия, както и по-рано арестуванитѣ, не сж провинени въ нищо. Единствената тѣхна вина е, че сж членове на Рудничарския съюзъ. Ние протестираме най-високо противъ тая провокация. Искаме незабавно освобождаването на арестуванитѣ“. Както виждате, заплашвания съ цѣлото работничество въ България, слава Богу, сега нѣма. И това е добро, както е добро, че днесъ се отказватъ отъ онзи позивъ, съдържанието на който се намира въ прочетената телеграма. Подписали сж телеграмата: Д. Благоевъ, Г. Димитровъ, Х. Кабакчиевъ, Т. Лукановъ и К. Ципорановъ.

Тукъ се спомена думата „Сливница“. Господинътъ, който отправя питането, разказва за нѣкакъвъ планъ, скроенъ отъ по-рано, въ който планъ влизала артилерийската школа въ Сливница и нейнитѣ помѣщения. Азъ, г-да, ви разказахъ тѣй, както е вървѣло развитието на работата. По този случай дължа да ви обясня още нѣщо. Димитровъ биде докаранъ тукъ на 18-и вечеръта. Той биде веднага освободенъ. Но Димитровъ се постави начело на една тѣпла...

Отъ групата на тѣснитѣ социалисти: Не е вѣрно.

Министъръ А. Ляпчевъ: ... не повече отъ 150—200 души — това сж хората, които тѣ могатъ да събератъ. Начело на тази тѣпла той почна да вдига шумъ изъ софийскитѣ улици и властѣта имаше доста неприятности. Слѣдъ тази — азъ ще я нарека — провокация на властѣта, азъ бѣхъ длъженъ да взема мѣрки, да не държа въ София тия 120 души, които ще идватъ отъ Перникъ. И дѣйствиелно, на 19 или 20-то число попитахъ началника на артилерийската инспекция, нѣма ли мѣсто за нѣколко хора въ Сливница, защото зная, че тамъ може да има помѣщения. Той ми каза, че има.

Х. Кабакчиевъ: Това е едно цѣнно признание, което правите. Значи, всичката отговорностъ носитѣ Вие?

Министъръ А. Ляпчевъ: Почакайте, азъ всичко ще ви кажа.

Министъръ Н. Мушановъ: Нѣма какво да се крие. Слушайте какво ви приказва. Нѣма защо да го прѣкъсвате.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ смѣтахъ тамъ да пратя въ самото начало само 5-тѣ души, които дойдоха едноврѣменно съ Димитрова.

Г. Димитровъ: Случайно се намираха на гарата.

Министъръ А. Ляпчевъ: Бѣхъ помоленъ отъ тѣзи петъ души да не ги пращамъ тамъ. Дадохъ веднага заповѣдъ на команданта да не ги праща, като казахъ: нѣма да ви пращамъ, но дайте ми честна дума, че скандали въ София нѣма да правите. Тѣ ми дадоха честна дума и трѣбва да отбѣлжа, че скандалъ досега не е имало.

Г. Димитровъ: Освѣнъ въ недѣля, който прѣдизвикахте сами.

Министъръ А. Ляпчевъ: Въ недѣля бѣше митингътъ; то е друга работа. Властѣта, обаче, получила веднѣжъ заповѣдъ за Сливница, като получава втора пратка, праща я направо въ Сливница, а третата пратка я пратила тукъ. За всички тѣзи хора нѣмаше постановление отъ сждебния слѣдователъ, за да бждатъ задържани.

Г. Димитровъ: Струва ми се, и досега нѣма.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ ще ви кажа какво има сега. Почакайте една секунда и вие ще чуете. — Защо? Защото, ще се съгласите, въ мината „Перникъ“ при условията, въ които тя е поставена, дѣто работятъ 5.500 человекъ, дѣто азъ имамъ, освѣнъ работницитѣ, 1.200 войници — работници, азъ не мога да произвеждамъ слѣдствие и разпити съ стотици хора; азъ ги отстранявамъ. Това е една превантивна мѣрка, и мисля, всѣки единъ администраторъ ще я одобри. Отстранявамъ отъ тамъ — кого? Не свободни граждани, а мои войници. Пращамъ ги тамъ. Сждебниятъ слѣдователъ ги разслѣдва и резултатитѣ отъ разслѣдванията, г. г. народни прѣдставители, сж слѣднитѣ. Отъ тѣзи 127 души двѣтъ жени сж освободени.

Г. Димитровъ: Слѣдъ като цѣла седмица ги държахте тамъ, откъснати отъ дѣцата имъ, безъ никаква вина, безъ никакво основание, безъ никакво постановление.

Министъръ А. Ляпчевъ: Задържани сж отъ мината „Перникъ“ въ Софийския централенъ затворъ 8 души, отъ които единиятъ — Лазаръ Христовъ — се обвинява като подстрекателъ на тѣлпата и споредъ общия наказателенъ законъ ще си понесе отговорноститѣ, а другитѣ седемъ души вкючително се обвиняватъ въ нападението на команданта тамъ, по чл. 172 и 138.

Г. Димитровъ: (Възразява нѣщо)

Министъръ А. Ляпчевъ: Моля Ви се. За мене е важенъ фактътъ, че има постановление отъ сждебния слѣдователъ за тѣзи осемъ човѣка. Какво става съ другитѣ, освѣнъ тѣзи осемъ души и освѣнъ двѣтъ жени, които сж освободени? Съ другитѣ, г. г. народни прѣдставители, ще стане слѣдното.

Г. Димитровъ: Всички показания сж били скроени.

Министъръ А. Ляпчевъ: Менъ ми прѣдстои тѣзи хора, които сж милитаризирани не, а мобилизирани, на които държавата прѣзъ врѣме на войната...

Г. Димитровъ: Кажете: на какво основание ги държите мобилизирани?

Министъръ А. Ляпчевъ: Не Ви чувамъ.

В. Коларовъ: Тѣ сами не знаятъ, че сж мобилизирани.

Г. Димитровъ: На какво основание сж мобилизирани?

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ ще ви кажа, изслушайте ме. Тѣзи хора, които сж мобилизирани по причини, ясни за всички, за ония поне, които искатъ да ги видятъ — не

могат да бъдат за известно време в мината „Перник“. Азъ наредихъ да бъдат въ една друга мина и тѣ ще бъдатъ въ една друга мина.

Х. Кабакчиевъ: Вие нѣмате право да прашате българските работници на каторжна работа.

В. Коларовъ: Министърътъ на мината е социалистъ и третира работниците като роби! Той ги праща отъ една мина въ друга! Не го е срамъ! И това е социалистически министъръ на труда!

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ бихъ могълъ много лесно да отговоря на този упрекъ, много лесно, защото цѣлото имъ учение би рухнало, ако тѣ не биха въвели най-големитѣ строгости за тѣзи, които не се подчиняватъ и не работятъ, защото тѣ казаха прѣди малко: „Ще ви избѣсимъ“. Азъ не бѣся, г-да!

В. Коларовъ: Ами че дѣ остана вашиятъ принципъ за свободата на труда? Г. Сакъзовъ съобщава на работниците, че тѣ сж свободни да напуснатъ мината.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Нѣма такова нѣщо. Чети бе: „Да поиска уволнение“.

Ю. Юрдановъ: (Къмъ министъръ д-ръ П. Джидровъ) Слушай какво ти говори чорбаджията, слушай! (Смѣхъ)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Той мисли, че се намираме въ нѣкоя гафровска кръчма.

Министъръ А. Ляпчевъ: И, разбира се, дългъ е на правителството спрѣмо тѣзи български граждани, по една или друга причина провинени, и главно озлобени не по свое разбиране, а по това, което тукъ виждаме, пакъ да се грижи за тѣхъ. На тѣзи отъ тѣхъ, които нѣматъ, наредено е чрезъ интендантството да имъ се дадатъ нужнитѣ дрѣхы.

Г. Димитровъ: Всички нѣматъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Ако всички нѣматъ, всички ще добиятъ. Иматъ храна достатъчно — наредено е пакъ и има казани. Когато днесъ цѣла България ще трѣбва да се задоволи съ 300—400 гр. хлѣбъ, тѣ ще иматъ 800 гр. хлѣбъ, ако сж рудокопачи, ще иматъ 1.200 гр. хлѣбъ, ще иматъ и 450 гр. месо. И туй е по моя инициатива.

Отъ групата на тѣснитѣ социалисти: А-а-а!

Ю. Юрдановъ: Джидровъ казваше, че това е направено по негова инициатива, а пакъ Вие казвате, че е по Ваша инициатива. Шарлатанитѣ виждате ли кѣдѣ сж?

Министъръ А. Ляпчевъ: Това единствено е по моя инициатива, всичко друго — по негова. Г. г. народни прѣдставители! Но какво получихъ азъ въ отговоръ на туй, когато мината се снабди съ такова хубаво продоволствие? Какво се каза? Събраха се тамъ на единъ малкъ митингъ и възражиха: „Ние най-послѣ не сме дошли тукъ да ни тѣпчатъ като гѣски. Дайте ни храната въ натура за 15 дена“. (Смѣхъ) Реагирахте ли вие противъ това, ви питамъ?

Х. Славейковъ: Тѣ не чува, повторете го да го чуятъ. (Смѣхъ)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Тѣ ги учеха. Азъ трѣбваше да ги убѣдя, че не може.

Министъръ А. Ляпчевъ: Дава имъ се тази храна, понеже отъ тѣхъ има хора, които не виждатъ свѣтлина, тѣ работятъ въ подземията и тамъ горението не е тѣй силно въ бѣдитѣ дробове, както е вънъ, дѣто има въздухъ, и затуй трѣбва да има много храна, за да се поддържатъ. Това ни е дългъ, правимъ го и ще го правимъ.

Х. Кабакчиевъ: Правите го, благодарение борбата на Рудничарския съюзъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Тѣзи хора, г. г. народни прѣдставители, които сж изпратени тамъ, не сж нито подъ арестъ, нито въ заточение.

Г. Димитровъ: Тѣ чистиятъ нужници.

Министъръ А. Ляпчевъ: Тѣ сж войници, които, вмѣсто да работятъ въ една мина, ще работятъ въ друга мина. До кога? Докогато мината ще бѣде мобилизирана и милитаризирана. Питатъ ме пакъ сега: „На основание на кой законъ, на кой указъ вършите Вие това?“ Азъ ще ви отговоря.

Г. Димитровъ: Нѣмате законно основание за това. Това е само насилие и произволъ. Искате да надминете всички мракобѣсници, управлявали досега тая страна.

Министъръ С. Костурковъ: Само помрачено съзнание може да говори на такъвъ езикъ! Само помрачено съзнание!

И. Януловъ: Много право!

Министъръ А. Ляпчевъ: Съ мобилизацията отъ 1915 г. се милитаризира и мобилизира мината „Перникъ“, на общо основание, както се мобилизираха и милитаризираха много други учрѣждения. Къмъ 6 декемврий 1918 г. стана демобилизацията на много части, прѣдстоеше демобилизацията и на мината „Перникъ“. Г. Сакъзовъ имаше всичкото желание на 6 декемврий 1918 г., заедне съ другитѣ учрѣждения, да види демобилизирана и мината „Перникъ“. Обаче не се минаха нѣколко дена и г. Сакъзовъ, който създи лѣше прѣдъ мене, . . .

Н. Харлаковъ: Крокодилски.

Министъръ А. Ляпчевъ: Никакви крокодилски, а създи на почтенъ човѣкъ въ този моментъ, защото всичко даде, защото азъ бѣхъ свидѣтель въ Министерския съвѣтъ, когато той се борѣше съ всички, и съ мене, за да извоюва това, което извоюва за работниците.

В. Коларовъ: Той нищо не даде.

Министъръ А. Ляпчевъ: И когато видѣ, че производството на мината отъ 2.000 тона спадна на 525 тона на 1 декемврий 1918 г., и когато ние бѣхме поставени подъ задължението да удовлетворимъ прѣнасянето на всички войски и всички транспорти на 220-хилядната армия, която мина прѣзъ насъ, и която продоволствувахме повече отъ 2—3 мѣсеца, и когато г. Сакъзовъ лично отъ генералъ д'Епре — понеже ме питате, ви отговарямъ — биде приетъ, и когато г. Сакъзовъ знаеше писмата, които сж у него и у министъръ-прѣдседателя, съ които генералъ д'Епре прави отговоренъ не Сакъзовъ, а българската държава — ако тя това и онова не направи, трѣбва да стане не-зная какво и да не разказвамъ по-нататѣкъ . . .

В. Коларовъ: Разбираме го, нѣма нужда.

Министъръ А. Ляпчевъ: За любопитство, ако щете, ще имате случай единъ день, когато това се обнародва, да го узнаете. Но азъ не желяехъ да навлизамъ въ тия подробности, както не желяя да навлизамъ и въ други, за които господата знаятъ, обаче бѣхъ прѣдизвиканъ да кажа. Тогава г. Сакъзовъ, този, за когото вие говорите, че съ крокодилски създи плакалъ, идва и казва: „Нѣма какъ, ще продължи мината да бѣде мобилизирана“. Тя не е демобилизирана, а ще продължи да бѣде мобилизирана.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Какво трѣбваше да направи г. Сакъзовъ, кажете, г-да?

Г. Димитровъ: Да напуснете!

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: А да оставимъ васъ! Такива луди хора да оставимъ! Той не напусна — отговорѣтъ е този. Вие го карате да напусне, но той не напусна. Той нѣма да напусне по ваша заповѣдъ, а ще напусне по волята и убѣжденията на партията си. Това е отговорѣтъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Като е така, г. г. народни прѣдставители, вие виждате, че мината не е демобилизирана и демилитаризирана; тя продължава да бѣде мобилизирана и милитаризирана, както е започнала съ обявяването на войната. Искате ли сега азъ да ви посочвамъ всевъзможни закони и всевъзможни наредби, които ми даватъ правото да третирамъ тази мобилизирана и милитаризирана мина като една казарма, и то като казарма въ военно време? Азъ смѣтамъ, че много време се зае, за да нѣма нужда да ви чета всичко това. Спирамъ се само на този фактъ, че има продължаване на мобилизирането и милитаризирането и че имамъ дългъ да защита богат-

ството национално на България не, да защита онзи огън, който днес дава силата на цялата страна, от който зависи движението, от който зависи пръхраната, от който зависи всичко.

Х. Кабакчиев: И който създават рудничарите със своя труд.

Министър А. Ляпчев: За мене въпросът е, доколко тия мѣроприятия сѣ дали резултати добри за народното стопанство, или пъкъ доколко тѣ сѣ имали наистина резултати обратни и сѣ разстроили мината. А резултатите сѣ, които дѣйствително говорятъ повече отъ всичко друго. Имамъ данни за м. февруарий. Г. г. народни прѣдставители! Вие чухте, че къмъ 1 декемврий 1918 г. мината „Перник“ имаше производство 525 тона. Постепенно-постепенно се увеличаваше това производство и най-големото количество тонове е добило прѣзъ февруарий и за него мѣсецъ именно вземамъ данните. Всичко произведени въглища въ тонове, както слѣдва: на 1 февруарий — 1.373, на 2 — който е недѣленъ день — 892 — по-малко количество, защото и по-малко работници е имало, на 3 — 1.393, на 4 — 1.663, на 5 — 1.819, на 6 — 1.849, на 7 — 1.919, на 8 — 1.666, на 9 — пакъ празниченъ день — 897, на 10 — 1.351, на 11 — 1.469, на 12 — 1.637, на 13 — 1.477, на 14 — 1.436, на 15 — 1.322, на 16 — недѣля — 881. Иде сега по-недѣлникъ, деньтъ на размирието.

Нѣкой отъ групата на либералите: На революцията.

Министър А. Ляпчев: Да. — Въ този день сѣ произведени 1.302 тона — намаление срѣщу всички други дни, на 18 — г. Георги Димитровъ тържествува, въ мината „Перник“ той е единствениятъ господарь — 1.188.

Г. Димитровъ: Защо този мѣсецъ производството е повече?

Министър А. Ляпчев: На 19 — 1.218, на 20 — 1.357 — редътъ въ мината е въ дворенъ, на 21 — 1.459, на 22 — всичко е въ редъ — 1.634, на 23 — недѣленъ день — 1.259 — вие забѣлжихте горѣ, че никой недѣленъ день нѣма произведени повече отъ 800 и нѣщо тона и че тукъ за пръвъ пътъ, слѣдъ като редътъ е въ дворенъ, има производство отъ 1.259 тона, макаръ 125 най-способни работници да не сѣ тамъ вече, 24 — 1.632, 25 — 1.773, 26 — 1.782, 27 — 1.738. Имамъ най-положителни данни, че отъ днесъ влизатъ като рудокопачи 200 войници работници, защото тѣ вече се научиха да бждатъ рудокопачи, и заводите се увеличаватъ, та мога да ви заявя още днесъ, че къмъ по-недѣлникъ мината „Перник“ ще има къмъ 2 хиляди тона и надъ 2 хиляди тона производство. (Ржкоплѣскане отъ групите на блока) Това е то резултатътъ отъ едно мѣроприятие, съ което никому не се е гонило да се нанесе пакостъ, което, обаче, е дало единъ дѣлъръ резултатъ, защото, можете ли вие повѣрва, имаше опити не само да се сплешватъ и тероризиратъ тамъ работниците, които сѣ по професия такива, но имаше опити да се заплешватъ и да се тероризиратъ и дори да бждатъ блѣскани войници-работници!

Отъ групата на тѣсните социалисти: Кога е станало това?

Министър А. Ляпчев: Това бѣше преди 3—4 недѣли.

Отъ групата на тѣсните социалисти: Нищо подобно нѣма.

Министър А. Ляпчев: Моля ви се, азъ имамъ факти за това. Много рѣдки сѣ случаните да съмъ въ връзка съ прокурори, но по тѣзи въпроси, които сѣ единствените свързани съ народното стопанство на България, желая да се узнае, кои сѣ ония работници-миньори, тѣй щедро плащани, запазени прѣзъ врѣме на войната що-годъ въ държавната мина „Перник“, кои сѣ тѣ, които посѣгатъ на българския войникъ-работникъ тамъ, и ще искамъ тѣ да бждатъ наказани.

Това е, което е извършено отъ менъ, г. г. народни прѣдставители, и азъ съмъ дълбоко увѣренъ, че мѣроприятията, които съмъ взелъ, колкото и да сѣ били за мене, както за всѣки другъ, неприятни, но тѣ сѣ наложителни и, като такива, азъ не можехъ да ги избѣгна. Като излагамъ онова, що е било, отговорността за стореното е на мене и на никого друго отъ Министерския съветъ, защото ви изложихъ, какъ азъ съмъ дѣйствувалъ, и остава да се произнесе народното прѣдставителство, един-

ственото, което днесъ има правото на контролъ въ тази държава, и единственото, прѣдъ което азъ ще си сведа главата и ще се прѣклоня на неговия вотъ, но на никаква друга власть, абсолютно на никаква. И ще се боря азъ съ всичките срѣдства и навсѣкѣдъ, дѣто ще се намѣри клика нѣкаква въ тази страна да казва, че тя е властта, а не установената законна власть. Тамъ отстъпка нѣма да има. Това е то мое разбирание.

Частично погледнато на станалото въ мината, то е единъ инцидентъ, то е единъ голѣмъ въпросъ за народното стопанство, но погледнато въ връзка съ мѣжните врѣмена, въ които ние живѣемъ, то е единъ въпросъ много голѣмъ, много важенъ, защото всѣки българинъ трѣбва да разбере, че въ тази страна има закони, има и власть.

Х. Кабакчиев: Да, които вие тѣпчите систематически.

Министър А. Ляпчев: Дали се е дѣйствувало законно или не, никой другъ нѣма да бжде господарь да сѣди, освѣнъ народното прѣдставителство.

Ю. Юрдановъ: (Възразява нѣщо)

Министър А. Ляпчев: Всѣки другъ, който има приюмитъ на господата (Сочи групата на тѣсните социалисти), ще отиде тамъ, дѣто заслужаватъ да отидатъ прѣстѣлниците.

Съ нѣколко думи, г. г. народни прѣдставители, азъ ви описахъ сжщността на работата.

Сега, г. Георги Димитровъ подмѣта, че сѣ се разпространявали легенди. Едната — за малкото производство на въглища — азъ я обяснихъ, казахъ ви, какъ бѣше то, какво стана и какво се надѣваме. Другата легенда е за плѣнниците; засегнахъ и нея. Но г. Георги Димитровъ се обърна къмъ мене и ме попита: какъ така, въ отговора си, който дадохъ на питането на г. Янулова, азъ нищо да не спомена, че били задържани плѣнниците по причина на този или онзи?

Г. Димитровъ: Не е истина, затова не можете да го споменете.

Министър А. Ляпчев: Г. Димитровъ! Азъ мога да Ви заявя само едно, щомъ питате; то е, че една отъ причините, изрично казани не отъ генералъ Кретиенъ, а отъ генералъ д'Епре, е тази, защото той, при своето минаване отъ тукъ, заяви: „Искамъ производство на въглища, искамъ желѣзниците да бждатъ въ изправностъ, искамъ да имамъ редовно движение, искамъ да имамъ спокоенъ тилъ и неща рѣчи тукъ, тамъ“ и т. н.

Ю. Юрдановъ: Да си върви въ Франция.

Отъ групите на блока: А-а-а! (Глъчка)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

Министър А. Ляпчев: Това е то легенда.

М. Ничевъ: (Къмъ Ю. Юрдановъ) Вие ги изпждете. Имате ли сила за това?

Министър А. Ляпчев: Сега, г. г. народни прѣдставители, азъ съмъ убѣденъ, че всички ония, които сѣ сродни и които желаятъ да живѣятъ въ тази държава, както ние я разбираме, при свобода, ограничена само съ закони, при управление подъ контрола на народното прѣдставителство, тѣ мене ще разбератъ, но тѣзи, които искатъ друга държава, тѣзи, които обявяватъ война на нашата държава, тѣ нито ще ни разбератъ, нито ще искатъ да ни одобрятъ, нито азъ чакамъ отъ тѣхъ одобрение. Напротивъ, като министъръ на войната, азъ и тукъ имъ го казвамъ: ако тѣ сѣ готови да я обявятъ, азъ съмъ готовъ да я приема и всѣкога ще гледамъ въ тѣхното лице единъ неприятель на държавата, защото тѣ сами казватъ, че сѣ такива. (Ржкоплѣскане отъ групите на блока и отъ нѣкои отъ либералните групи)

Х. Кабакчиев: Ето какъ отговарятъ провокаторите. Вие тѣпчите всички.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Г. Кабакчиев! Оставете г. Димитрова да отговори.

Г. Димитровъ: Обясненията, които се направиха отъ двамата министри, отъ името на правителството, идатъ само да потвърдятъ извършените беззакония и насилия въ ми-

ната „Перникъ“. Тѣ потвърдяватъ това, което азъ изложихъ въ питането си, че има единъ организиранъ планъ на дѣйствието противъ Рудничарския съюзъ и нашата партия въ мината „Перникъ“.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Не организиранъ.

Г. Димитровъ: Отъ една страна исканията, прѣдъявени още на 8 декемврий въ министерството, се приематъ почти напълно, както обяснихъ азъ, едва на 16 февруарий, а, отъ друга страна, съ въоръжена сила се нанася ударъ на организиранитѣ рудничари въ мината „Перникъ“: арестуватъ се, гонятъ се и се уволняватъ. Това именно признаватъ и г. Ляпчевъ, и г. Джидровъ; това признава днесъ правителството прѣдъ Народното събрание. И азъ не бихъ искалъ нищо друго да кажа, защото не очаквамъ отъ това Народно събрание, отъ тая Камара да вдигне гласъ противъ произволитѣ и беззаконията на правителството.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. Димитровъ! Колко рудничари, колко члена има вашиятъ съюзъ?

Г. Димитровъ: Ще Ви кажа. — Г-да! Министритѣ дру гадѣ ще трѣбва да отговарятъ.

Но, г-да, ето ви питането конкретно, ясно формулирано прѣдъ г. г. министритѣ. Тѣ говориха за всичко, но защо не отговориха на най-важния въпросъ — за самото производство на мината? Защото, безъ никакво законно основание, най-добритѣ квалифицирани работници на тая мина сѣ изгонени отъ тамъ, държатъ се арестувани и се третиратъ като войници. Г. министърътъ Джидровъ казва въ своя позивъ до работницитѣ: „Всѣки работникъ, който не желае да работи въ мината, е свободенъ да поиска уволнение“. Становището е, че тѣ не сѣ войници мобилизирани, а тѣ сѣ работници свободни — ако не желаятъ, нѣма да работятъ. Той е правъ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Гражданската властъ ги освобождава, ще отидатъ въ командантството и ще ги пуснатъ.

Г. Димитровъ: Г. Джидровъ е послѣдователенъ, когато дава заповѣди за уволнение; . . .

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Азъ не давамъ заповѣди; това е лъжа.

Г. Димитровъ: . . . той е послѣдователенъ, когато уволнява тамъ работницитѣ, защото сѣ тѣсни социалисти и организирани при съюза. Азъ питамъ г. Ляпчева, на какво основание ще третира всички тия хора като войници? Тѣ сѣ запасни войници, тѣ сѣ отъ демобилизиранитѣ набори. Вие всички знаете, че ако трѣбва да се повикатъ извѣстни набори или частъ отъ тия набори наново подъ знамената, за туй е необходимо министерско постановление и царски указъ, които г. Ляпчевъ нѣма днесъ и правителството нѣма днесъ. Какъ можете да мобилизираге извѣстни лица въ този моментъ, когато каните съ-обявление: който обича да отиде да работи въ мината „Перникъ“? Днесъ тамъ има 5.800 души. И г. Ляпчевъ може да успокои народното прѣдставителство тукъ, че производството се увеличава, откато е изпратилъ кавалерия, артилерия и пѣхота! Г-да! Не се заблуждавайте. Истината е друга и азъ съмъ дълженъ да я кажа сега тукъ. При 4.500 души работници се изкарваха 1.900 тона въглища, а днесъ при 5.800 души се изкарватъ 1.600 тона. Дѣ е увеличението на производството?

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Отъ кѣдѣ сѣ тия данни?

Г. Димитровъ: Отъ дирекцията на вашата мина.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Вие ги измѣняте.

Г. Димитровъ: Тѣ сѣ официални данни.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Вие сте единъ шмекеръ, който само иска да хвърля упрѣкъ.

Г. Димитровъ: Самото производство не е увеличено, а е намалено.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Вие, тѣсницитѣ, го намаляхте, а не работницитѣ.

Г. Димитровъ: Въ мината има казарменъ трудъ, а единъ казарменъ трудъ не може да бѣде производителенъ. Тамъ,

дѣто има насилие, не може да има производство добро, сѣщо — и тамъ, дѣто има прѣдизвикателство, като Вашето, да гоните, да заплашвате и да казвате: „Ако сте тѣсни социалисти, ще бѣдете уволнени.“

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Нѣма такова нѣщо.

Г. Димитровъ: Това е истината.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Това е лъжа!

Г. Димитровъ: Г. Джидровъ! Можете да телеграфирате веднага въ Бернъ на Вашия колега Сакъзовъ да се похвали на международната конференция на труда, че имате голѣма побѣда въ България — унищожавате една организация, съ която се гордѣе цѣлиятъ български пролетариятъ. Вие нѣма да я унищожите! Вие разстройвате производството, вие унищожавате заблудението въ масата около васъ. И днесъ широкитѣ социалисти въ България — цѣлата работническа маса знае това — тѣ сѣ прѣдатели отъ най-долна проба спрѣмо интереситѣ на работническото. (Ръкоплъскане отъ групата на тѣснитѣ социалисти). Това е истината. И вие ще отговаряте не прѣдъ тая фалирала Камара, която заслужава прѣтъ да си отиде, . . .

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Моля!

Г. Димитровъ: . . . а вие ще отговаряте прѣдъ сѣда на българския народъ вънъ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Ей да му се не види! Та дори не искахъ азъ тебе да ти търся смѣтка за тия закани? Ти, който не можешъ да разберешъ, каква отговорност носишъ; ти — единъ човѣкъ, който се прави, че е непричастенъ; ти, който постоянно молишъ — това си ти!

Г. Димитровъ: Кого молихъ? Тебе ли, подлещо, молихъ?

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Ти си най-голѣмиятъ тепегъозъ, който съмъ виждалъ; подлещъ такъвъ не съмъ виждалъ досега!

Г. Димитровъ: Вие сте единъ демаскиранъ прѣдатель на българския народъ!

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Вие лъжи приказвате; Вие не вѣрвате на това, което приказвате; Вие сте единъ шуръ и лудъ човѣкъ — това е Вашето име!

Г. Димитровъ: Вие сте орждие на Ляпчева и Теодорова. Това сте Вие, това е Сакъзовъ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Азъ приемамъ да нося отговорностъ за това. Азъ съмъ орждие на моята партия.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Понеже врѣмето за питанята мина, ще пристѣпимъ къмъ дневния редъ.

Ж. Бакаловъ: Щомъ минава 7 часътъ, не може да се пристѣпва къмъ другъ въпросъ отъ дневния редъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Съобщавамъ ви, че е постѣпило едно законодателно прѣдложение отъ страна на народния прѣдставителъ г. Стоянъ Омарчевски, подписано отъ надлежното число народни прѣдставители, което ще се напечати и раздаде.

Отъ Министерството на финанситѣ е постѣпилъ законопроектъ за измѣнение и допълнение закона за статистическото право.

Отъ Министерството на войната е постѣпило проектопрѣдложение за одобрение указа по Министерството на войната № 37 отъ 6 юний 1913 г., съ който е одобрено 11-то постановление на Министерския съвѣтъ отъ 25 май 1913 г., протоколъ № 72, относително разрѣшението построяване на складове за бойни припаси и орждия, инсталирането имъ, отчуждаването потрѣбнитѣ за тѣхъ мѣста, като за тая цѣль се взематъ отъ кредита за военни нужди около 9 милиона лева и да се изразходватъ за цѣльта, до окончателното извършване на предприятието.

Отъ Министерството на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ е постѣпило прѣдложение за одобрение рѣшенieto на Министерския съвѣтъ отъ 9 юни 1913 г., № 96

за плащане дневни пари на телеграфопощенските чиновници и служаци, когато бъдат командирани да следват телеграфопощенските курсове, открити от Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните.

От Министерството на войната е постъпил законопроектът за прибавяне на ст. ст. 34-а и 988-а към военноказателния закон.

Всички тия законопроекти ще се раздадат на г. г. народните представители и ще бъдат поставени на дневен ред.

Минаваме към разглеждане въпросите, поставени на дневен ред.

На първо място в дневния ред е: одобрение предложението за разрешение разни претенции, изявиени от страна на военнослужащи касателно заплатата и дневните им пари за минало време.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь М. Зелковъ: (Чете)

„МОТИВИ

към предложението за разрешение разни претенции, изявиени от страна на военнослужащи, касателно заплатата и дневните им пари за минало време.

Г. г. народни представители! При встъпването ми на поста министър на войната заварих ред претенции, изявиени от страна на мнозина военнослужащи, касателно несправданието им по паричното им довольствие, а също и пръв настоящата война изникнаха някои прекъсвания с контролата, по заплатата на някои офицери, които претенции аз намирам за справедливи и за окончателното им разрешение явява се необходимост от едно законодателно решение, за избягване всекакви прекъсвания по тях от страна на контролата, затова, като ви представявам настоящето си предложение, моля ви, г. г. народни представители, да го гласувате въз основа на обстоятелствени мотиви, които давам по всеки пункт отделно по-долу.

По пункт 1. Въ таблицата за разрядите на офицерските длъжности пръв балканската война, длъжността „командир на пионерна дружина“ е била предвидена въ V разряд, а тая за „дивизионен инженер“, която по своето назначение е по-важна и по-висока от първата, е била поставена въ VI разряд и въ интереса на службата за дивизионни инженери са били назначени по-опитните стари офицери инженери, а за командири на пионерните дружини са били назначени по-младши от тях офицери. Това е дало повод, щото за дивизионни инженери да бъдат назначени лица по-възрастни въ работата, а същевременно и по-стари, обаче не поставени въ V разряд.

Длъжността „Столичен командант“ пръв същата война е била по таблицата въ VI разряд, когато по своето служебно положение тя ще е трябвало да бъде по-малка от она на полковния командир — V разряд, а длъжностите „началник на конезавода „Божурище“ и „началник на Ветеринарното подофицерско училище“, както и заместниците им, не са били никак предвидени по таблицата, а пък пръв същата война е имало такива и за оформяване на заплатите им е необходимо да се определите разрядите им.

За уреждането разрядите на показаните въ пункт първи от предложението ми длъжности, още пръв 1913 г. е бил сондиран Министерският съвет и тоя последният съ II-то си постановление от 23-и юлий 1913 г., протокол № 183, е одобрил да се уреди по законодателен ред причисляването на дивизионните инженери и столичния командант към V разряд, а началникът на конезавода „Божурище“ и началникът на Ветеринарното подофицерско училище и техните заместници — към VI разряд по таблицата за разрядите на офицерските длъжности пръв тогавашната война.

По пункт 2. Пръв време на балканската война въ 1912—1913 г. бидоха произведени за отличие много офицери въ по-горни чинове и поради това, след демобилизацията на армията въ 1913 г., някои от офицерите застанаха на длъжности, предвидени по бюджета за по-малки чинове и още тогава някои от счетоводствата по военното ведомство са подигнали въпрос, щото на такива офицери да се плаща заплатата по длъжността, а не по чина им, макар и съгласно действующия тогава бюджет за 1912 г. да е имало основание да им бъде плащана заплатата по чин. Съ бюджета за 1914 г., който влезе въ сила от 1 август с. г., този въпрос е уреден въ смисъл, че на такива офицери ще се плаща половината от разликата

въ заплатата по длъжността, която заемат и она, съответствува на чиновете им, но за до тая дата въпросът е останал неуреден и стои неразрешен и до ден днешен, а трябва да се реши въ смисъл, както е показано въ предложението ми.

По пункт 3. За отличие пръв балканската война имаше произведени въ първи офицерски чин офицерски кандидати и подофицери, а също имаше произведени въ по-горни чинове и някои офицери, и на такива счетоводствата по военното ведомство са отказали да им изплатят заплатата от датата на действителното им производство, а са отпускали заплатата от датата на височайшите заповеди за производството, без да се вземе пръв вид, че отличилите се въ боевете офицерски кандидати и подофицери са поздравявани веднага въ първия офицерски чин от командующия отделните армии по делегация на главнокомандующия — Негово Величество Царя — на бойните полета, на самото място, когато и където е проявено отличието въ извѣстни боеве, а височайшите заповеди са издавани впоследствие много късно, по представени списъци от командующия армии за оформяване на станалите производства. Затова въ текста на височайшите заповеди е указано, от кога се счита производството на всеки един произведен офицерски кандидат, подофицер или офицер и на такива офицери заплатата им трябва да се изплаща от датата, посочена въ самата заповед, откогато се счита и производството им, а не от датата на височайшите заповеди.

По пункт 4. По бюджета за миналите години за мирно време до 1917 г., длъжността „полковен адютант“ е предвидена въ чин поручик, а въ някои учрждения, както въ Военното на Н. В. училище и Софийското командантско управление — въ чин капитан. За военно време, като се е имало пръв вид важноста на тая длъжност, предвидена е по щатове въ чин капитан и главнокомандующия действующата армия пръв настоящата всеобща война на основание на § 5 от „закона за изменение и допълнение на временното положение за паричното довольствие на военнослужащите въ военно време“ е приравнил длъжността „адютант на полка“ съ тая на командир на рота. Обаче, въпреки това, някои от счетоводствата и Върховната смѣтна палата отказват да се плаща на полковните адютанти за 1915 и 1916 години по длъжността ротен командир. Затова нужно е да се вземе решение по този въпрос, както е показано въ предложението ми.

По пункт 5. До въвеждането въ царство България „закона за касовата служба на държавата“ — 1907 г., Министерството на войната не е имало счетоводител с гаранция специално по изпълнението на бюджета си, каквото са имали другите министерства. Ако въ бюджетите на някои години да е имало предвидени чиновници с наименование стари и младши счетоводители, счетоводител-ковчежник и счетоводител, но тия чиновници не са били по изпълнението на бюджета на министерството, а са изпълнявали разни други служби, като отговорно длъжностно лице по изпълнение на бюджета, до въвеждането на закона за касовата служба, се е считал офицер, който е бил упълномощен от военния министър да подписва вместо него платежните заповеди, съгласно чл. чл. 63 и 70 от „закона за отчетността по бюджета“ издание 1885 г. Тогава платежните заповеди, вместо от счетоводител, се подписваха от началника на бюджетното отделение.

От 1-и юний 1907 г. Министерството на финансите, като тури въ действие закона за касовата служба на държавата, прогласи счетоводителите и техните помощници по изпълнение на държавния бюджет за отчетници, отговорни пръв министра на финансите и подсъдим на Върховната смѣтна палата за извършените от тях операции по респективния бюджет, определи гаранция по 10.000 л. за счетоводителите и по 5.000 л. за помощниците им и ги задължи съ ред отговорности и задължения по изпълнението на бюджета. Съ това се наложи на Министерството на войната да постави и то отговорно лице — счетоводител по изпълнението на бюджета си съ гаранция наравно съ другите министерства и веднага още тогава министърът на войната съ височайша заповед № 29/1907 г. е назначил от 1-и юний 1907 г. най-старшият чиновник от Министерството на войната, Витанъ Д. Райновъ, за счетоводител по изпълнение бюджета на Министерството на войната, съ права и задължения както счетоводителите при другите министерства, предвидени въ бюджета за 1907 г., толкова повече, че бюджетът на Министерството на войната за 1907 г. е бил няколко пъти по-голям, откогато бюджетите на другите министерства, счетоводителите на които имаха запла

4.800 л. Казаният чиновникъ на това основание и само при тия условия, отъ 1 юний 1907 г. е поелъ изпълнението на счетоводителската длъжностъ съ всичкитъ и отговорности и задължения по изпълнение бюджета на Министерството на войната, като прѣдставилъ още тогава нуждната за тая длъжностъ гаранция въ размѣръ 10.000 л.

Това е станало причина да се приравни заплатата на тоя чиновникъ отъ 1 юний 1907 г. съ тая на счетоводителитъ при другитъ министерства по бюджета за 1907 г., а именно 4.800 л. годишно и разликата между дотогавашната му заплата 3.000 л. и новоопредѣлената му отъ 1-и юний 1907 г. заплата 4.800 л., въ размѣръ на 1.050 л. му е изплатена отъ Министерството на войната, като е оставена да се оформи впоследствие, обаче и до днѣ днешенъ стои още неоформена, затова нужно е законодателно рѣшение, както е показано въ прѣдложението ми.

По пунктъ 6. Въ таблицата къмъ чл. 153 отъ „правилника за произвеждане и оправдаване държавнитъ разходи въ мирно врѣме“ дневнитъ пари на офицеритъ за командировка сж опрѣдѣлени по чина имъ. Обаче слѣдъ демобилизацията на армията въ 1913 г. мнозина отъ произведенитъ прѣзъ врѣме на войната въ по-горни чинове сж застанали на длъжности, прѣдвидени по бюджета за по-малкъ чинъ и за извършенитъ командировки отъ такива офицери, нѣкои отъ счетоводствата по военното вѣдомство сж отказали да имъ платятъ дневнитъ пари по чина, а сж искали да имъ се платятъ по длъжността. Понеже казаниятъ по-горѣ правилникъ е въ сила и дневнитъ пари на офицеритъ, прѣдвидени въ него, сж узаконени съ първата забѣлжка къмъ общия бюджетъ на Министерството на войната за 1912, 1913, 1914 и 1915 години, то отказа на счетоводствата въ случая е неоснователенъ, затова се иска законодателно рѣшение по въпроса, споредъ прѣдложението ми, и то само за извършенитъ командировки до мобилизацията въ 1915 г., защото за прѣзъ врѣме на войната въпросътъ за дневнитъ пари на офицеритъ е уреденъ съ врѣменното положение за паричното довольствие на военнослужащитъ въ военно врѣме.

Разрѣшението на означенитъ въ прѣдложението ми претенции се явява справедливо и необходимо при днешнитъ изключителни условия на живота, затова още веднажъ моля, да се гласува още въ тая сесия прѣдложението ми.

Ст. София, февруарий 1919 г.

Министъръ на войната: А. Ляпчевъ

П Р ъ Д Л О Ж Е Н И Е

за разрѣшение разни претекции, изявиени отъ страна на военнослужащи касателно заплатата и дневнитъ имъ пари за минало врѣме.

Одобрява се: 1. Причисляването на дивизионнитъ инженери и сточичниятъ комендантъ къмъ V разрядъ, вмѣсто къмъ VI и началникътъ на конезавода „Божурище“, или неговиятъ замѣстникъ, и началникътъ на ветеринарно-подофицерското училище, или неговиятъ замѣстникъ — къмъ VI разрядъ, по таблицата за разпредѣлението офицерскитъ длъжности на разрядъ отъ врѣменното положение за паричното довольствие на военнослужащитъ въ военно врѣме, която таблица е била въ сила прѣзъ балканската война въ 1912 и 1913 година (II-то постановление на Министерския съвѣтъ отъ 23 юлий 1913 г., протоколъ № 183).

2. За врѣмето отъ демобилизацията на армията въ 1913 г. до 1 августъ 1914 г., когато е влѣзълъ въ сила бюджетътъ за 1914 г., заплатата на офицеритъ съ по-горни чинове, застанали на длъжности, прѣдвидени по бюджета за по-малки чинове, да се изплати по чина на офицеритъ, съгласно дѣйствиющия прѣзъ това врѣме бюджетъ на Министерството на войната за 1912 г.

3. Заплатата на произведенитъ въ първи офицерски чинъ офицерски кандидати и подофицери, прѣзъ балканската война въ 1912 и 1913 години, както и заплатата на произведенитъ офицери въ по-горни чинове прѣзъ сжщата война, да се изплати отъ датата на дѣйствителното имъ производство, указано въ височайшитъ заповѣди или приложенитъ къмъ сжщитъ заповѣди списъци, а не отъ датата на височайшитъ заповѣди.

4. Офицеритъ, назначени за полкови адютанти, по щатотетъ за военно врѣме отъ началото на мобилизацията — 10 септемврий 1915 г., да се удовлетворяватъ въ парично отношение по щатната длъжностъ съ права на ротенъ командиръ.

5. По случай въвеждането касавота служба на държавата отъ 1 юний 1907 г., признава се правото на увеличение заплатата на бившия счетоводителъ при Министерството на войната, Витанъ Д. Райновъ, отъ 3.000 на 4.800 л. годишно, за врѣме отъ 1 юний 1907 г. до края на сжщата година, каквато заплата сж получавали тогава счетоводителитъ при всички останали министерства прѣзъ сжщата година и която разлика въ размѣръ отъ 1.050 л. му е изплатена отъ Министерството на войната още въ 1900 г. (Височайша заповѣдъ № 29/1907 г. и X-то постановление на Министерския съвѣтъ отъ 3 ноемврий 1911 г., протоколъ № 91).

6. За командировкитъ, извършени до мобилизацията въ 1915 г. отъ офицеритъ съ по-горни чинове, а засмащи длъжности, прѣдвидени по бюджета за по-малкъ чинъ, дневни пари да имъ се изплатятъ по чина, който офицерътъ има, съгласно чл. чл. 153 и 155 отъ правилника за произвеждане и оправдаване държавнитъ разходи въ мирно врѣме.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Къмъ това прѣдложение има направено друго прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Георги Занковъ, съ слѣдното съдържание: (Чете) „Къмъ прѣдложението за разрѣшение разни претенции, изявиени отъ страна на военнослужащи, относително заплатата и дневнитъ пари за минало врѣме“ да се прибави следната точка 7:

„Раненитъ и заболѣлитъ отъ дѣйствиющата армия, които при оздравяването имъ сж били намѣрени негодни да се повърнатъ въ частитъ си, а способни за служба въ вѣтрѣшността на царството, макаръ и по военното вѣдомство, продължаватъ да получаватъ отъ деня на встъпването имъ въ новата длъжностъ до демобилизацията, освѣнъ слѣдуюмата имъ се заплата, и увеличени дневни пари (1½ размѣръ отъ опредѣления за вѣтрѣшнитъ мирноврѣменни командировки). Това е въ сила и за демобилизаранитъ вече военнослужащи отъ тая категория“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които сж съгласни да се приеме това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката.

Министъръ А. Ляпчевъ: Тая претенция не се касае за пари, а за оставяне на служба. — Ние, когато законодателствуваме, трѣбва да пазимъ извѣстенъ редъ, защото иначе нѣма да знаемъ какво се приема. Азъ съмъ билъ свидѣтель да се приематъ какви ли не нѣща. Това законодателно прѣдложение е отъ отдѣлна материя, вие го внасите сега и искате веднага да се приеме. Азъ не съмъ подготвенъ по това прѣдложение, което нѣмамъ врѣме и да прочета, а не веднага да ви отговоря. Затуй ще ви моля: оставете го, ще гледаме при другъ случай да се занимаемъ съ него.

Г. Занковъ: Трѣбва специално да се внесе.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които сж съгласни да се приеме прѣдложението на г. Занковъ, да си дигнатъ ржката.

И. Г. Поповъ: Нѣма кворумъ, г. прѣдседателю!

М. Такевъ: Претенции отъ прѣди десетъ години сега ще ги удовлетворяватъ. Азъ ви питамъ: отъдѣ ще вземете тия милиарди, когато Камарата не ще да гласува петъ пари приходъ?

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Дигамъ за сѣданието, понеже виждамъ, че никой отъ васъ не желае да работи.

Министъръ д-ръ С. Даневъ: Въ понедеѣльникъ е празникъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Понеже въ понедеѣльникъ е празникъ, слѣдующото засѣдание ще бѣде въ срѣда, послѣ обѣдъ, съ сжщия дневенъ редъ, плусъ съобщенитъ прѣди малко законопроекти. (Вдигнато въ 7 ч. вечерта)

Прѣдседателъ: Д-ръ Д. К. ВАЧОВЪ

Подпрѣдседателъ: Д-ръ И. МОМЧИЛОВЪ

Секретари: { М. ЗЕЛКОВЪ
Д-ръ В. ЧЕРНЕВЪ

Началникъ на Стенографското бюро: ТР. ДИМИТРОВЪ